

Utorak, 10. februar 2004.
Svedok Rejno Tunens (Reynaud J. M. Theunens)
Svedok Dijego Arija (Diego Arria)
Svedok B-1804
Otvorena sednica
Optuženi je pristupio Sudu
Početak u 9.07 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA ROBINSON: Pre nego što počnemo, dozvolite mi da vas obavestim da će sudija Mej (May) biti odsutan jer se ne oseća dobro, pa ćemo sudija Kvon (Kwon) i ja danas zasedati shodno odredbama Pravila 15bis. Gospodine Tunens (Reynaud J. M. Theunens), vi i dalje ostajete pod zakletvom koju ste već dali. Gospodine Tapušковиću, poslednji put kada smo zasedali, ostalo vam je još 10 minuta za ispitivanje ovog svedoka. Možete da počnete.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Hvala vam, časne sudije i predsedavajući gospodine Robinson (Robinson). U vezi sa tih 10 minuta, ja sam siguran da ćete se vi setiti da smo mi započeli diskusiju na tu temu, ja sam pitao svedoka veštaka nešto o dokumentu koji sam mu pokazao, pa možda bi mogli, ako imamo dokument, možda bi mogli da mu ponovo pokažemo. Želeo bih da mu, da ga uputim na izvesne paragrafe kojima nismo mogli da se pozabavimo jer je isteklo vreme, znači samo nekoliko dokumenata iz dokaznog predmeta koji je predstavljen u septembru 2002. godine i koji ima 300 strana. Hteo bih da priložim, da predstavim tih nekoliko paragrafa svedoku i da mu postavim neka pitanja o tome.

SUDIJA ROBINSON: U redu. Izvolite.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Gospodine Tunens, vi znate da je 1. jula 1991. godine Stipe Mesić pod uticajem Evropske zajednice (European Community) postao predsednik Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, odnosno predsednik Predsedništva? Da li vam je to poznato?

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, kao što sam već i poslednji put odgovorio na ovo i vezana pitanja, ovo ne spada u delokrug mog izveštaja, međutim sećam se da je bilo nekih problema već 15. maja kad je Stipe Mesić trebao da postane predsednik SFRJ, međutim za to nije dobio potrebnu većinu. Tada se u situaciju uključila Evropska unija (European Union), odnosno tada Evropska zajednica (European Community), pokušavajući da pronade miroljubivo rešenje. Takođe sećam se da je 7. i 8. jula na Brionima održan sastanak u vezi s time, međutim, da odgovorim na vaše pitanje, ja to nisam analizirao, taj aspekt, detaljno u mom izveštaju, jer to spada van mog izveštaja.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Gospodine Tunens, vaš izveštaj, sažetak glasi: "Oružane snage SFRJ i sukob u Hrvatskoj" (The Armed forces of the SFRY and the Conflict in Croatia) i baš zbog toga ja bih vam sad predočio nekoliko pasusa iz ovog izveštaja, odnosno iz ovog dokumenta. To je sednica Predsedništva od 12. jula. Prva i jedina sednica Predsedništva održana u tom sastavu pod predsedništvom Stipe Mesića koja se bavila isključivo pitanjima koja se tiču onoga šta treba oružane snage SFRJ da preduzmu. Tu je bio i načelnik Generalštaba Kadrijević, a tu je bio čak i Ante Marković, predsednik savezne vlade. Jedino je nedostajao Drnovšek. Ako pogledate prvu stranicu, da li se slažete sa mnom?

SVEDOK TUNENS– ODGOVOR: Da, slažem se.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: E sad vas molim pogledajte englesku verziju, 36 stranica, šesti i sedmi pasus. U šestom pasusu ako ste našli se govori, Kadrijević govori, obratite pažnju na tekst malo pre toga i videćete da su to reči Kadrijevića, koji govori o mestu i ulozi Armije i koji je cilj Armije Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije u šestom pasusu, je l' tako?

SVEDOK TUNENS– ODGOVOR: Da, časni Sude. Ne znam koliko stranica ima ovaj dokument, ali ovo je izgleda zapisnik sa tog sastanka i ovde sad, čini mi se, gospodin Tapušковиć kaže da gospodin Kadrijević govori.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ovo što sam pročitao. On kaže sledeće u sedom pasusu kad govori o zadacima armije: "Njena suština se sastoji u tome pre svega da se odmah prekinu svi oružani sukobi na celoj teritoriji SFRJ, u roku od četiri dana demobilišu svi oružani sastavi na teritoriji SFRJ osim JNA". Je li tako da je on to tada tražio da Predsedništvo uradi? Da se u tom smislu donese odluka, jer, da li piše to tako ovde?

SVEDOK TUNENS– ODGOVOR: Na osnovu čitanja ovog paragrafa mogu da kažem da zaista u ovom paragrafu general Kadijević postavlja takav zahtev 12. jula. Ja mislim da je iz čitanja drugih izvora sasvim očigledno, mislim tu na primer na Kadijevićeve knjige, kao i naređenja upućena iz SSNO-a Generalštabu JNA ...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ne, ne, gospodine Tunens, ja vam predočavam dokument. Vi ste govorili o knjizi, knjigi, knjigi Kadijevića. Pogledajte sada stranu 85 engleske verzije, prvi i drugi pasus. Uglavnom su svi bili za taj predlog Kadijevića. On je tražio u onom predhodnom pasusu samo četiri dana da razoruža paravojsku, nelegitimne jedinice koje su deystvovala po celoj Jugoslaviji i uglavnom su se svi sa time slagali, a evo šta kaže Bogićević, predstavnik Bosne i Hercegovine, tu na 85. stranici koja se nalazi pred vama: "Kada je reč o prvom predlogu, da se odmah prekinu svi oružani sukobi na celoj teritoriji SFRJ, ja se apsolutno slažem i mislim da je uspostavljanje mira jedini garant da bismo mogli krenuti u pregovore. Da li ćemo uspeti? Ja bih voleo da uspemo za 24 sata, a ne za četiri dana". I to su bili uglavnom stavovi svih ostalih. Da li tako piše tu?

SVEDOK TUNENS– ODGOVOR: Časni Sude, to stoji u ovom paragrafu, ali želeo bih ipak da kažem još jednu stvar. Ovo je veoma dugačak dokument i ja smatram da je opasno izvlačiti zaključke na osnovu samo nekih paragrafa bez prilike da se pročita ostatak dokumenta. Ja naravno mogu da pročitam ovaj paragraf. Meni je jasno šta u njemu stoji, ali ne mogu da potvrdim da taj paragraf odražava sadržaj celog dokumenta, jer to je tek jedan paragraf.

SUDIJA ROBINSON: Čuli smo šta ste rekli. Izvolite nastavite, gospodine Tapušковиću.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Gospodine Tunens, vi ste govorili o knjizi generala Kadijevića. Ja razumem da ste vi cenili tu knjigu i trebalo je da je cenite, ali ne mogu da shvatim, vi se prošli put niste sećali, da ovaj dokument, koji je uveden prvog dana suđenja u vezi Hrvatske, koji ima 300 stranica i koji se tiče isključivo delovanja armije SFRJ koja je pokušala da razoruža paravojsku, da vi ovaj dokument niste analizirali i ja sam primoran da vam citiram samo nekoliko pasusa kako biste videli zbog čega nije došlo do toga da armija ne dobije zeleno svetlo da razoruža paravojsku. Kako je moguće da vi ovaj dokument niste videli, a tolike godine radite u Tužilaštvu

na problemima vezanim za oružani sukob u Hrvatskoj? Možete li to da objasnite sudijama?

SVEDOK TUNENS– ODGOVOR: Časni Sude, u tri dela mog izvještaja postoji, čini mi se, 400 fusnota koje se pozivaju na 400 dokumenata. Takođe mislim da je sasvim jasno kao što je to opisano na početku sažetka da je moj zadatak bio zadatak vojnog analitičara. Moj zadatak nije bio da analiziram sednice Predsedništva SFRJ i da delujem u svojstvu pravnog analitičara. Moje razumevanje raznih sednica Predsedništva SFRJ na raznim sastancima je to da je tamo zaista bilo mnogo diskusije o preduzimanju raznih mera o razoružavanju, naoružavanju, međutim ja nisam prosudio da je potrebno da ulazim u detalje u vezi s time.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Gospodine Tunens, ako bi mogli samo dve stvari u vezi ovog zapisnika da mi objasni, ako bi mogao nešto da prokomentariše i pitao bih ga u vezi toga zadnje pitanje nakon što bih mu predočio još dva pasusa.

SUDIJA ROBINSON: Da, još dve stvari zato jer vam vreme ističe.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Razumem. Na strani 124, odnosno engleska verzija 171. stranica, peti pasus i posle iznad toga, Kadijević se obraća svima tu i kaže ovako: "Što se tiče tačke broj 1, ona je toliko ključna da mi nismo, kao što ste videli, novu varijantu da se povlačimo iz Slovenije" on nije ignorisao tu tačku kao ključnu tačku "je budućnost Jugoslavije u krajnjoj liniji i građanski rat u njoj, zavisi od tačke 1, bez obzira šta će i kako hodati", pod znacima navoda, "u Sloveniji". Ante Marković na to odgovara: "Potpuno se slažem", a Kadijević zatim kaže: "Prema tome to je ključna tačka hoće li biti rata ili neće biti rata". Da li tako piše tu?

SVEDOK TUNENS– ODGOVOR: Časni Sude, ponoviću svoj predhodni odgovor na slično pitanje. To je jedan paragraf iz jednog dosta dugačkog dokumenta 252 strane. Ja taj paragraf mogu da pročitam, slažem se s onim šta je pročitao gospodin Tapušковиć, kada je reč o ovom paragrafu, ali ja sada nisam u stanju to da uporedim sa drugim paragrafima ovog dokumenta.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Pogledajte stranu 228, drugi pasus. Stipe Mesić, kad je sve bilo gotovo i kad su svi bili za to da se ta odluka donese, Stipe Mesić je kazao, ovde piše: "Dobro, donesite odluku kakvu god hoćete. Ja ne mogu potpisati ovde kapitulaciju da se otima hrvatski

teritorij” i u pasusu niže: “Ne mogu ja sutra doći u Hrvatsku kao izdajnik, to ne dolazi u obzir, vi mene možete hapsiti i šta god hoćete. Hoćete li da vam podnesem ostavku, ja ću je podneti”. Da li tako piše ovde, i Mesić jednostavno kao predsednik Predsedništva nije hteo da stane iza stavova svih ostalih članova Predsedništva da se da četiri dana Armiji da razoruža vojsku, da razpruža paravojsku i s tim u vezi gospodine Tunens, zadnje pitanje, u toj situaciji ...

prevodioci: Mikrofon nije uključen.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: U toj situaciji, Jugoslovenska narodna armija ...

SUDIJA KVON: Mikrofon.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: U toj situaciji ako Jugoslovenska narodna armija imala jedina monopol nasilja i ako je vojni vrh tražio isključivo pravo da razoruža paravojsku i spreči dalje građanske i ratne sukobe na svim terenima Jugoslavije, da li je to nešto šta je bilo od za dalje događaje u Hrvatskoj, obzirom da je već narednog meseca došlo do blokade svih kasarni u Hrvatskoj?

SVEDOK TUNENS– ODGOVOR: Časni Sude, meni je veoma teško da komentarišem jedan jedini paragraf iz ovako dugačkog dokumenta u kojem se govori o dosta komplikovanim stvarima, kompleksnim stvarima, a koje nisu baš sasvim unutar polja moje ekspertize, jer ja sam se usredio na vojne aspekte tog sukoba.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Zadnje ...

SUDIJA ROBINSON: Hvala, gospodine Tunens. Gospodine Tapušковиću, to je bilo vaše poslednje pitanje.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ako bih mogao ...

SUDIJA ROBINSON: Šta je bilo vaše poslednje pitanje?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Evo zašto pitam kao zadnje pitanje, gospodin Tunens, gospodin Tunens kaže da to nije u domenu njegove

nadležnosti da bilo šta o tome kaže. U paragrafu 8 kaže: "Zadatak oružanih snaga SFRJ bio je", njegovog sažetka, "bio je da štiti nezavisnost, suverenitet, teritorijalni integritet i društveni poredak kako je utvrđeno Ustavom SFRJ". Kako je bilo moguće onda da bi vojska SFRJ ispunila svoj zadatak ako nije mogla da se izdejstvuje ta odluka koju je tražila vojska na Predsedništvu? Kako je moglo da se ispuni to šta vi kažete u članu 8 svog sažetka?

SVEDOK TUNENS– ODGOVOR: Paragraf 8 sažetka je zasnovan na misiji vojske koja je definisana Ustavom iz 1974. godine i potvrđena Zakonom o opštenarodnoj odbrani iz 1982. godine i odgovarajućim unutrašnjim propisima JNA, tako da sad nisam u poziciji da razgovaram da li je to ispravno ili je pogrešno. Ja sam jednostavno citirao te pravne dokumente. A drugi deo paragrafa 8, gde se govori o evolucioniji, odnosno sprovođenju u život te misije, zasnovan je na mojoj analizi naređenja JNA, izjava u biltenima Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu, koja su potpisali Kadijević i Adžić i na kraju, Kadijevićevoj knjizi. Da je moj zadatak bio da analiziram ...

SUDIJA ROBINSON: Ovo ne bi trebalo da se nastavi. Hvala vam, gospodine Tunens, hvala vam, gospodine Tapušковиću. Gospodine Najš (Nice), prošli put ste nam rekli da nećete dodatno da ispitujete. Hoćete li da se držate toga?

TUŽILAC NAJS: Ja sam bio spreman da odustanem od dodatnog ispitivanja prošlog puta, kako bismo tada uštedeli na vremenu i sada taj stav neću da promenim.

SUDIJA ROBINSON: Hvala.

TUŽILAC NAJS: Međutim da vidimo nešto o dokaznim predmetima. Da bismo uštedeli vreme ja sam podneo jedan kratki zahtev u kojem predlažem način na koji bi mogli da se pozabavimo dokaznim predmetima.

SUDIJA ROBINSON: Imamo vaš podnesak u ruci i mogu da kažem da se Pretresno veće slaže s tim podneskom, osim trećeg paragrafa u kojem se navode traženi pravni lekovi, to jest tamo gde se traži da ostatak dokumenata označi za identifikaciju. Dakle, ostali dokazni predmeti mogu da se označe kao što predlažete. Sudija Kvon će da dogovori sistem označavanja sa Sekretarijatom (Registry).

TUŽILAC NAJS: Hvala. Zatim imamo još tabulator 22 koji treba da se doda, ne znam da li gospodin Tunes to zna, to je dokumenat koji je kasnije dodat pa ga molim da ga na brzinu pogleda.

SVEDOK TUNENS: Nemam taj dokument.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Predloženi dodatni dokazni predmet pod tabulatorom 22. Gospodine Tunens, molim vas objasnite nam što je to ako vam je taj dokument poznat.

SVEDOK TUNENS – ODGOVOR: Časni Sude, to je izveštaj koji dolazi iz Druge vojne oblasti i u njemu komadant general Milutin Kukanjac donosi procenu situacije u Bosni i Hercegovini u martu 1992. godine. Ja sam taj dokumenat ranije pregledao, a on je korišten u trećem delu izveštaja, onom delu izveštaja u kojem se govori o situaciji u Bosni i Hercegovini. Da li želite da uđem u detalje?

TUŽILAC NAJS: Ne hvala, to je dovoljno. Časni Sude, za one koji prate suđenje i koji posebno obraćaju pažnju na način na koji mi rukujemo sa dokumentima ovde, objasniću šta smo predložili Pretresnom veću u našem podnesku. Predložili smo da dvadesetak fascikala koje je pregledao gospodin Tunens i na koje se pozivaju njegovi izveštaji i izveštaji gospodina Borelija (Allen Borrelli), budu na raspolaganju Pretresnom veću putem zaključaka izveštaja, ali da se ne uvrste u spis, kako se spis ne bi nepotrebno opterećivao papirima, osim tabulatora 22 koja idu uz originalni dokazni predmet. Mi takođe predlažemo neke alternativne načine koji mogu da budu od pomoći kasnije u suđenju i kažemo, ukoliko kasnije u toku suđenja se pojavi potreba da se neki od tih dokumenata detaljnije pogleda, da ćemo onda da preduzmemo odgovarajuće korake kako bi taj dokumenat mogao da se iskoristi.

SUDIJA ROBINSON: Kad je reč o tabulatoru 22 koji je upravo uvršten, optuženi mora da ima priliku da pogleda taj dokument. Gospodine Miloševiću, jeste li imali priliku da pogledate tabulator 22?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson ...

SUDIJA ROBINSON: Daćemo optuženom priliku da pogleda taj dokumenat i vratićemo se na to nešto kasnije. Gospodine Tunens, time je vaše svedočenje završeno. Sada možete da idete.

SVEDOK TUNENS: Hvala.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pošto trenutno nema svedoka u stolici za svedoke, ja želim dve stvari da vas pitam, naime ja sam dobio ovaj vaš plan zasedanja za sednicu od 4. februara. Samo hoću da citiram dva pasusa i molim vas da mi date objašnjenje. Vi kažete: "Uzimajući u obzir da optuženi mora da se pripremi za pet dužih radnih dana u situaciji kad njemu nije dobro i pošto će ovaj duži radni dan zahtevati od optuženog da se priprema van uobičajenog radnog rasporeda, Sekretarijat treba da obezbedi optuženom sve ono šta njemu možda bude potrebno da bi se pripremio za suđenje". Jutros kažete: "Uzimajući u obzir da sudija Mej zbog bolesti neće moći da prisustvuje kada suđenje ponovo počne". Znači po tom pitanju ..

SUDIJA ROBINSON: Samo trenutak, samo trenutak, gospodine Miloševiću.

(Pretno veće i pravni savetnik se savetuju)

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Samo da vam kažem, gospodine Mej, gospodine Robinson, ja ne vidim šta bi Sekretarijat mogao da uradi, a drugo Sekretarijat nije ništa ni uradio. I imam još jedno pitanje gospodine Robinson. Maločas sam dobio produžetak zabrane komuniciranja, znači već treći mesec. A kao što dobro znate kad vi završite ovo poluvreme koje ima ova lažna tužba, onda ja treba da funkcionišem predpostavljam. Kako vi mislite da ja mogu da funkcionišem čak u uslovima u kojima mi se daje zabrana da komuniciram?

SUDIJA ROBINSON: To je nešto šta će Pretresno veće uskoro da razmotri. Uveravam vas u to. Izvolite gospodine Najs.

TUŽILAC NAJS: Naš sledeći svedok je gospodin Arija (Diego Arria).

SUDIJA ROBINSON: Pre nego što dođe svedok gospodine Najs, vi ste svako dobili nalog Pretresnog veća koji se tiče ovoga.

TUŽILAC NAJS: Da, jesam. Dobio sam taj nalog i mi smo se adekvatno pripremili u skladu sa tim. Kao što znate, svedok je dao dugačku izjavu na osnovu sopstvenih beležaka i da bismo što brže to obradili, ja sam tražio da te beleške budu uz njega, da mu se to dozvoli, da to bude kao njegov podsetnik.

SUDIJA ROBINSON: Da, njegova izjava je veoma duga i mi smo se brinuli da glavno ispitivanje i unakrsno ispitivanje treba da se skoncentrišu na bitne aspekte.

TUŽILAC NAJS: Da, ukoliko mu se dozvoli da koristi svoje beleške kao podsetnik, onda će sve da ide mnogo brže.

SUDIJA ROBINSON: Može to da koristi.

TUŽILAC NAJS: Pretpostavljam da sudije i svi u sudnici imaju ovaj registar sa dokaznim predmetima. Ja ću da tražim da se sve to uvede u dokazni materijal. Koristiću spisak dokaznih predmeta da bih što brže obradio sve sa ovim svedokom. Dok čekamo svedoka za sada bi možda mogli da damo provizorni broj za ceo ovaj registar.

sekretar: To će biti dokazni predmet 645.

SUDIJA ROBINSON: Neka svedok pročita svečanu izjavu.

SVEDOK ARIJA: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite sedite.

SVEDOK ARIJA: Hvala.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Molim vas recite name vaše ime.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Dijego Enrike Arija (Diego Enrique Arria).

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste iz Venecuele (Venezuela). Bili ste na raznim visokim funkcijama. Bili ste stalni predstavnik Venecuele u UN-u (United Nations) 1992. i 1993. godine. Trenutno ste pomoćnik generalnog sekretara u UN-u. Vi ste na neplaćenju funkciji. Takođe ste imali razne funkcije koje su dokumentovane u ovoj vašoj izjavi. Molim vas odgovorite.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Oprostite.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Jeste li čuli pitanje? Dakle, vi ste iz Venecuele?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Bili ste stalni predstavnik Venecuele u UN-u 1992. i 1993. godine, bili ste guverner u Karakasu (Caracas), bili ste na raznim visokim funkcijama, na raznim naučnim funkcijama u akademskim ustanovama i trenutno sad ste na neplaćenju funkciji u UN?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Javno i naravno u vašoj veoma dugoj izjavi koja se ovde nalazi, vi ste izrazili veoma kritičan stav vezano za razne strane u sukobu, uključujući i UN i međunarodnu zajednicu, uopšteno gledano. Je li to tačno?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Želim da se skoncentrišem na dva aspekta vašeg svedočenja i to su sledeći aspekti. Prvo želim da vas zamolim da putem dokaznih predmeta i vašeg svedočenja, vi ukratko opišete načine i mesta gde ste se uverili da su optuženi i vlasti u Srbiji bili upoznati sa tim šta se događalo na teritoriji bivše Jugoslavije i drugo, molim vas da nam kažete na osnovu vašeg znanja i iskustva, kako je to uticalo na osećaj nekažnjivosti ljudi koji su bili uključeni u to?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, pre svega bivša Jugoslavija za ljude iz mog dela sveta bila jedna veoma ugledna zemlja i mi smo potpuno podržavali teritorijalni integritet i suverenitet Jugoslavije do 1991. godine, a kada su događaji krenuli lošim putem, to je bilo početkom 1992. godine, krajem 1991. godine, onda smo mi optuženog upoznali sa tim pravcem razvoja događaja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ja ću da vas zamolim da tačno odgovarate na moja pitanja zato što imamo veoma ograničeno vreme. Imate dakle, spsak dokaznih predmeta. Možda bi ovaj spisak dokaznih predmeta mogao da se stavi na grafoskop. Recite nam molim vas da li je bilo nekoliko rezolucija Saveta bezbednosti (UN Security Council) o bivšoj Jugoslaviji i o učešću strana o onome šta se tamo događalo, koje su bile ili prejake ili preslabe? Šta ste vi o tome mislili?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Pa bile su preslabe i nisu bile dovoljno relevantne da bi dovele do okončanja konflikta.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Po vašem mišljenju, kakav je to uticaj imalo na ljude na terenu i naročito na Srbiju?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Pa to je stvaralo utisak da međunarodna zajednica ne baš daje zeleno svetlo, nego neće da uradi ništa da se zaustavi taj tok događaja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Tabulator 1, 2 i 3, dokaznog predmeta 615 su neke od tih rezolucija. Pretresno veće je to već videlo kad su ovde bili drugi svedoci. Sad molim vas pogledajte tabulator 4, to je pismo Branka Kostića, potpredsednika Predsedništva Jugoslavije gde se poriču svi navodi, to je pismo od 30. maja 1992. godine, ali to sad nije bitno. Ako pogledamo drugu stranu toga, videćemo da se poriču svi ovi navodi protiv bivše Jugoslavije, pre svega da se poštuje teritorijalni integritet, da će koristiti sve mere da bi privela kraju borbe, treće, da će sprečiti vojno organizovanje, četvrto, podela humanitarne pomoći, peto, kritikuje se nasilno proterivanje i tako dalje. Kažite nam molim vas da li ste se vi upoznali s ovim tvrdnjama o bivšoj Jugoslaviji?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, svakako.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Je li tačno ono šta se ovde poriče?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sada vas molim da pogledamo ovaj dokazni predmet pod tabulatorom 5. To je pismo od gospođe Ogata (Sadako Ogata) od 18. marta 1993. godine. To je pismo gde se na prvoj strani govori kako su dobijena usmena uveravanja od optuženog i od doktora Karadžića 16. marta te godine, ali na strani 2 tog pisma, dakle na strani 2 tog pisma kaže: "Takođe želim da skrenem vašu pažnju na događaje u Srebrenici. Ja sma-

tram da je apsolutno neophodno da se održi stalno međunarodno prisustvo u enklavi. To je jedini način da se obezbedi to, da ovo očajno stanovništvo ne bude potpuno napušteno” i ona želi tamo da ostavi svoje osoblje. Sve ukazuje na to da je u toku strašna humanitarna tragedija u enklavi Srebrenica. Ja mislim da ključne vođe u svetu moraju da budu upoznate sa tim i ja se nadam da ono šta se sada događa u Istočnoj Bosni je nešto sa čim mogu da se upoznaju delegati na međunarodnoj konferenciji (International Conference on Former Yugoslavia)”. Kad ste prvi put videli ovo pismo?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Video sam ga skoro posle 11 godina zato što me niko sa tim nije upoznao.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Nemamo baš previše vremena, ali kritike Saveta bezbednosti zato što nije rasprostranjivala ovakvu vrstu informacije. Vi ste zato i kritikovali Savet bezbednosti, zar ne?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, tako je.

SUDIJA ROBINSON: Da pitam samo nešto svedoka. Ko je podvukao ovaj tekst?

SVEDOK ARIJA: Gospođa Ogata je sama podvukla ovaj tekst.

SUDIJA ROBINSON: Dakle, to je njeno naglašavanje ovih reči.

SVEDOK ARIJA: Da, tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A sada tabulator 6. Vidimo da je ovo pismo od Butrosa Galija (Boutros Boutros-Ghali) koje je trebalo da se podeli širem krugu čitalaca. Da li je to uključivalo i ljude u bivšoj Jugoslaviji?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Na drugoj strani ovog dokumenta pod tabulatorom 6 je pismo na koje se on poziva i vidimo da sada spominje drugo pismo gospođe Ogate koje opisuje jednu uznemirujuću situaciju do koje je došlo u Srebrenici. Da li je to ono isto kao i prvo pismo ili je različito?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Pa to je nešto šta se nadovezuje na prvo pismo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. Da li ove primedbe Butrosa Galija odražavaju tekst pisma gospođe Ogate?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Ne, apsolutno ne. Gospođa Ogata je urgirala na Generalnog sekretara da upozna sve sa ovim šta se desilo i rekla je da je stvar hitna, a trebalo je skoro 12 dana da se ostali ljudi u Savetu bezbednosti upoznaju sa situacijom u kojoj su bili ljudi u Srebrenici, da su bili opkoljeni.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. A sada pod tabulatorom 6 vidimo pismo od 2. aprila gde se opisuju patnje stanovnika u Srebrenici i ovo svako može da pročita u svoje vreme i onda ovde kaže: "Pod ovim okolnostima ja mislim da imamo dve opcije ukoliko želimo da spasimo živote. Prvo je da povećamo međunarodnu prisutnost i da zaštitimo ovu enklavu" i onda se govori dalje o drugoj pomoći koja može da se pruži. Dakle, to pismo koje je tačno odražavalo situaciju na terenu, je bilo dostavljeno vlastima u Jugoslaviji?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sada tabulator 7. Ovde je beleška od predsednika koja je takođe bila podeljena svima. Radi se o dokumentu Saveta bezbednosti i u prvom pasusu se kaže da su oni bili šokirani i jako zabrinuti teškom situacijom. U drugom pasusu se kaže da Savet bezbednosti podseća i potvrđuje svoje rezolucije i osuđuje ono šta se događa i učešće bosanskih Srba koje je nezakonito i neprihvatljivo i predstavlja užasnu politiku etničkog čišćenja, a zatim u trećem pasusu se zahteva striktno poštovanje rezolucije Saveta bezbednosti. Dakle, to pismo je takođe bilo dostavljeno svima?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Tabulator 8. Ovde vidimo prvo od dva pisma Šaćirbeja. Dakle, Šaćirbej se žalio na ono šta se događalo i šta je urađeno po tom pitanju?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Pa te njegove žalbe su potpuno ignorisane. Niko na to nije reagovao u Savetu bezbednosti.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li su svi uzimali stvari onako ozbiljno kako je trebalo da uzmu to u obzir?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Ne, nisu. Mi smo zapravo sami sebe zavaravali o tome da tamo stvarno teče rat. Savet bezbednosti nije bio zainteresovan da prihvati to kolektivno saznanje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je ovo vezano za neki stav Saveta bezbednosti i njegovih članova vezano za Bosnu?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da mi smo uvek bili u ovoj grupi Nesvrstanih zemalja, ali ovde su se primenjivali dupli standardi kad je reč o Bosni. Dakle, mi smo primenjivali jednu politiku za recimo Kuvajt (Kuvait) i tako dalje i postojao je strah o tome da će odjedanput usred Evrope (Europe) da nastane jedna muslimanska zemlja i s toga ih mi nismo tretirali kao Evropljane, već kao Muslimane.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Tabulator 9. Nismo još pogledali ovaj dokument, ali dakle, ovde se radi nalogu od 8. aprila od 1993. godine od Međunarodnog suda pravde (International Court of Justice) i ovo je odgovor na podnesak Bosne. Mi sada ne možemo da pogledamo taj podnesak koji je uložila Bosna, ali ako pogledamo tri, četiri strane pre kraja dokumenta videćemo pri dnu strane 24, pri vrhu strane 25 gde Sud, kaže: "Primena Konvencije o genocidu (Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide) naređuje da Vlada Savezne Republike Jugoslavije odmah preduzme mere u okviru svojih moći da spreči izvršenje genocida", a onda glasamo 13 prema jedan, mislim da su se Rusi uzdržali od glasanja, kažu da treba "da se obezbedi da sve vojne, parvojne ili neregularne oružane jedinice koje možda imaju direktnu podršku, kao i bilo koje organizacije koje se možda nalaze pod njihovim uticajem, ne izvrše bilo koja dela genocida ili zavere da se počinji genocid, niti da huškaju nekoga da izvrši genocid". Dakle, ovo je bio jedan javni dokument, jedan javni nalog koji je bio dostavljen svima?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste vi ovo smatrali važnim dokumentom?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, to je jedan veoma važan dokument. Mi smo smatrali da je to toliko važno da smo mi, Nesvrstane zemlje u Savetu bezbednosti se trudile da ovo bude uključeno u rezoluciju Saveta bezbednosti i naišli smo na veliki otpor zato što su se svi protivili uvrštavanju ove Konvencije o genocidu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I da bismo svi shvatili, koliko obično vremena treba da se neka rezolucija usvoji ili da se preduzmu neke mere. Je li se to obično brzo postigne?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Pa to je moglo da se uradi za 48 sati, naročito kad se uzme u obzir da je ovo bio dokument od Međunarodnog suda

pravde i da je to bio tek drugi put, koliko se ja sećam, da je Sud reagovao i prema tome taj Sud je prvi put reagovao u slučaju Libije (Libya), a ovo je bio drugi slučaj i prema tome ovo je zasluživalo da bude uključeno u rezoluciju.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ali u ovom slučaju, kao što vidimo pod tabulatorom 11, trebalo je da čekate do 15. aprila dok vi u vašem pismu, a tad ste bili koordinator, niste preneli ovu izjavu. Dakle, ova izjava je bila namenjena jednom širokom krugu i to je bila izjava nesvrstanih zemalja.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I u sredini tog dokumenta ...

SUDIJA KVON: Vi ste pogrešili. Vi ste rekli tabulator 11, a treba da bude tabulator 10.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da. Oprostite. Dakle, u tom paragrafu vi kažete da je veoma ozbiljno to što se odložilo uključivanje ovoga u rezoluciju?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Bosanski Srbi su jasno stavili do znanja da ne nameravaju da se ovome priklone i zatim u sledećem paragrafu vi kažete da: "Mi ostajemo pri onim principima koji su navedeni u nacrtu rezolucije". U poslednjem paragrafu kažete nešto o embargu na uvoz oružja. Kakav je efekat to imalo na Bosnu i Hercegovinu?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Pa mi smo smatrali kada je uveden embargo na uvoz oružja u toj zemlji u novembru 1991. godine, mi smo mislili da će to biti veoma važna mera, ali mi nismo znali da smo mi na taj način uticali na ishod konflikta, ali jedna strana u tom konfliktu nije bila naoružana. S druge strane smo imali dobro naoružane strane, a Vlada Bosne i Hercegovine nije imala dobro naoružanu vojsku i zapravo na taj način smo mi uticali na ishod situacije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ovaj nacrt rezolucije je pod tabulatorom 11 i to je bila izjava Nesvrstanih zemalja koja je potvrdila to da su te zemlje bile protiv etničkog čišćenja. Vi ste potvrdili i ponovo priznali nezavisnost Bosne i Hercegovine. Tražili ste da se osnuje ovaj Sud za međunarodne ratne zločine i na drugoj strani se vidi pod brojem 3 da ste veoma zabrinuti što bosanski

Srbi odbijaju da prihvate sporazum o privremenim merma. Ovaj nacrt rezolucije nije nikad usvojen, zar ne?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Ne, nije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A šta vi mislite, šta bi se desilo da jeste ta rezolucija bila usvojena u to vreme?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Pa bilo je jasno da Savet bezbednosti neće da uradi više od onoga šta je već bio uradio, prema tome mi smo mislili ukoliko se ukine ovaj embargo na uvoz oružja, onda bi to omogućilo da sve strane budu u ravnopravnom položaju, ali to nije bio stav Saveta bezbednosti, to nije bilo usvojeno i glasovi su bili devet prema šest.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dakle, da se vratimo na ono pitanje nekažnjivosti. Atmosfera i stavovi koji su postojali, koji su se javno izražavali u tom trenutku su bili nešto sa čim su svi bili upoznati, čak i u bivšoj Jugoslaviji?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, moj jugoslovenski kolega, ambasador, u to vreme je bio Jokić i on je slao pismo ljudima, recimo i u Venecuelu i tako dalje, gde smo ga mi obavestavali šta se radilo u Savetu bezbednosti. Sećam se da sam ja jednom rekao gospodinu Jokiću da ću ga ja obavestiti o svemu onome šta se događa.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I pretpostavljam da je to isto tako dolazilo i do Beograda?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, apsolutno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I mislim da je došlo samo do jednog zvaničnog puta službenika UN-a u Srebrenicu u to vreme, zar ne?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste tražili da oni odu u posetu Srebrenici i insistirali ste na tome i išli ste vi kao vođa te delegacije?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pod tabulatorom 12 je još jedno pismo Šaćirbeja gde se kaže da se stvari ne uzimaju ozbiljno.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I to isto možemo da vidimo i u tabulatoru 14. Vi možete da koristite vaše beleške, Sudije su vam to dozvolile kao podsetnik i pogledajte sad molim vas šta stoji na strani 40. Dakle, ta misija, taj zvaničan put, u toj delegaciji su bili ljudi iz više zemalja?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I vi ste sastavili jedan izveštaj.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kad ste stigli tamo šta ste saznali o sporazumu koji je sklopljen posredstvom UNPROFOR-a (UNPROFOR, United Nations Protection Forces)?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, mi smo vodili debatu o rezoluciji u Savetu bezbednosti do ponoći misleći da mi zapravo obezbeđujemo bezbednost ljudi u Srebrenici, a kad smo došli u Srebrenicu shvatili smo da dok smo mi o tome diskutovali, da je pitanje već bilo rešeno na terenu i da su bosanske snage bile prisiljene na kapitulaciju i da je već počelo razoružavanje bosanske strane i da je to sve sproveo UNPROFOR, šta je išlo van okvira same rezolucije, to je sve značilo da se rezolucija na terenu obesnažila.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I taj konflikt do kojeg je došlo, dakle između te debate koja se vodila s jedne strane u Ujedinjenim nacijama, s druge strane do kapitulacije koje je došlo na terenu, to možemo da vidimo u tabulatoru 14 i da li je to nešto šta je bilo dostupno vlastima u bivšoj Jugoslaviji?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, svakako.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I sad bi da pogledamo pasus 307. Videćemo da ste vi pripremili izveštaj o tome. Nećemo sad detaljno time da se bavimo, ali vi ovde spominjete mogućnost da se pobije čak 25.000 ljudi, dakle, to vaše gledište je bilo javno poznato?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da. To je bila cifra do koje smo mi došli zajedno sa radnicima iz UNHCR-a (United Nations High Commissioner for Refugees), Međunarodnog komiteta crvenog krsta (ICRC, International Committee of the Red Cross) i tako dalje, ljudima iz UNPROFOR-a i drugih nevladinih organizacija.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U vašem izveštaju vi kažete da dakle postoji taj sporazum UNPROFOR-a koji je okončao sve to i šta vi kažete o tome, da li i dalje postoji rizik da se pobiju svi ti ljudi ili ne?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: U tom trenutku, dakle, međunarodna zajednica se zahvaljujuć medijima usredsrdila na Srebrenicu i mi smo mislili da će to da dovede do pozitivnog razrešenja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A kako su se stvari odvijale kasnije, dugoročno?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Pa mi smo smatrali da oni teški uslovi koje smo mi videli kad smo posetili Srebrenicu, su bili apsolutno nezamislivi, da mi u Savetu bezbednosti nismo uopšte bili upoznati sa težinom situacije. Mi smo znali da je Srebrenica bila pod opsadom, ali nismo znali da je ona bila zauzeta i da je to bio jedan otvoreni zatvor i da je to bio jedan usporeni genocid do koga je tamo dolazilo i to je sve trajalo do 1995. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li su ovi ljudi i dalje bili ugroženi?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, jesu, zato što UNPROFOR i međunarodne snage su zapravo bile pod kontrolom srpskih paravojnih jedinica.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je vama i drugima na terenu bilo očigledno da su ljudi i dalje ugroženi?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, cela ta enklava bila je okružena teškim oružjem koje se nalazilo na okolnim brdima i srpske snage i paravojne formacije patrolirale su tim područjem.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vaša misija, to je paragraf 311, bila je zadržana na jednom mestu od strane nekoliko srpskih vojnika koji su u vas uperili oružje u Kiseljaku.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da. bilo je to nekih pet srpskih vojnika koji su zaustavili nekih 20 oklopnih vozila i stotinu padobranaca iz Danske (Danmark) koji su bili u pratnji misije Saveta bezbednosti?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I šta vam je to pokazalo, ko je glavni na terenu u Srebrenici?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Nama je odmah bilo jasno da Ujedinjene nacije uopšte nisu glavne tamo na terenu i da nemaju nikakvog uticaja i da su srpski oficiri oni koji vode celu stvar. Čak i ne srpski oficiri, nego i obični vojnici.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste za to znali u Njujorku (New York)?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Ne, meni i celoj misiji to je bio šok. Neki pripadnici misije su također bili ambasadori u Savetu bezbednosti. Oni su potpisali onaj izvještaj, a onda su uočili kakva je situacija na terenu i to su također kasnije javili u svom izvještaju o misiji.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je brigadir Hejs (Hayes) koji je bio vaš kontakt, omogućio izvođenje vaše posete ili vas je ometao u tome?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Brigadira Hejsa je više zanimao jedan sporedni aspekt misije. On zaista nije bio kooperativan i nije nam omogućio da izvršimo naš zadatak na odgovarajući način i da procenimo šta se dešava u Srebrenici. Upravo suprotno, on je želeo da onemogući da mi steknemo pravi utisak i onda mislim da sam konačno shvatio zašto Ujedinjene nacije nikada ne šalju misije na teren, jer ako pošaljete misiju na teren onda saznate istinu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ja mislim da su vaše kolege bile zadržane i da su svima oduzete kamere i foto aparati, osim vašeg foto aparata i to su jedini snimci koji su obišli svet.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, mene su čak odveli u Zvornik, a da mi to nisu rekli. Tamo me je dočekaao jedan srpski pukovnik, mislim da se zvao Ratko i on mi je rekao da sam ja sada došao u Republiku Srpsku. Mi naravno to nikada nismo priznali i tamo su me zadržali još sat vremena i bilo je sasvim jasno da oni na taj način odugovlače da mi ne bismo mogli da uđemo u Srebrenicu. Moje kolege ostale su pozadi u Kiseljaku, stigli su sat vramena kasnije, a ostali ljudi iz međunarodnih medija koji su tamo došli, nisu mogli da uđu u Srebrenicu i jedina kamera koja je ostala je bila moja jer je nisam predao. Tako sam uspeo da snimim te fotografije u Srebrenici.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I onda ste videli Karadžića koji je nešto ranije rekao o tome da će ljudi da budu uhvaćeni u klopku u Srebrenici ili nešto slično?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Pa tog drugog optuženog videli smo na aerodromu u Beogradu. Upravo je dolazio sa sastanka sa gospodinom Miloševićem. Susreli smo se s njime na aerodromu i on je javno rekao da su oni njih okružili u Srebrenici poput štakora i ja sam takođe u jednom od mojih govora pred Savetom bezbednosti rekao da nikako nisam mogao da predvi-

dim da će on nešto tako da kaže, ali kad smo stigli u Srebrenicu, videli smo da on nije lagao.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste njemu uputili neke pritužbe. Da li je on očekivao da ćete da mu uputite takve pritužbe ili ga je to iznenadilo?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: On nam se celo vreme smeškao, rekao je da ništa ne zna. Da ne zna da u gradu nema vode, da nema struje, da nema doktora i tako dalje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro, već smo se bavili pitanjem toga da li su vlasti bile obavestene. A sada da pogledamo paragraf 344, na strani 46, vi ste tada izdali neka saopštenja za štampu koja su obišla svet i sada kako bismo uštedili na vremenu, vi ste ukratko rekli da se ovde radi o usporenom genocidu, da je Srebrenica daleko od toga da bude sigurna zona. Spomenuli ste da u enklavu ne dolazi nikakva medicinska pomoć i zatim ste rekli, da li je to tačno, da je došlo do otvorenog kršenja volje međunarodne zajednice?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Apsolutno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Zatim ste nekim novinarima izneli još neke opservacije o tome i rekli ste da Srbi tamo drže koncentracione logore.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A da kao policija tom logoru služi UNPROFOR i u međuvremenu odvijao se taj usporeni genocid, a usporeni genocid je u međuvremenu dobijao sve veću i veću brzinu.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Svakako.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Idemo sad na dokazne predmete u tabulatoru 15 gde se nalazi vaš jednoglasni izveštaj. Tu vidimo i jedan nacrt rezolucije koji je uvršten ili nije?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, da, uvršten je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da, da. sada govorimo o uvrštenoj rezoluciji, ali pogledajmo sada samo vaš izveštaj. Negde oko četvrte strane vašeg izveštaja, podnaslov "Situacija na terenu" (Situation on the Ground), tu izlažete više stvari. Kažete da Srbi smatraju da potezi Muslimana opravdavaju njihovu ofanzivu ...

SUDIJA ROBINSON: Koji je to paragraf?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 6. Zatim, nekih 70.000 ljudi nalazi se u enklavi. Zatim paragraf 11, zatim izveštaj o tome kako su vas sprečavali u obavljanju vašeg zadatka. Zatim paragraf 13, vaš izveštaj šta vam je rekao Valgrem (Lars Eric Wahlgren) šta vas je iznenadilo i zatim govorite o potencijalnom masakru 25.000 ljudi u paragrafu 14. U paragrafu 17 se vraćate, u 19 govorite o usporenom genocidu i zatim na sledećoj strani paragraf 27(A): "Grad se", ne u stvari to je paragraf 24 i tu govorite šta ste videli "tenkove i teško oružje ukopano". Zatim 27, (A) pod opsadom, (B) nehumani uslovi. Na sledećoj strani podparagraf: "General-situacija sa međunarodnim humanitarnim konvojima", podparagraf (K) potreba da vas se stalno informiše. Recite, da li je taj dokument vaš izveštaj koji svako može detaljno da pogleda ako je to potrebno i da li je taj izveštaj dostavljen optuženom i vlastima bivše Jugoslavije?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Apsolutno, taj izveštaj je cirkuliran na Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija (United Nations General Assembly) i međunarodni mediji su ga opširno citirali. Časni Sude, sasvim je jasno da je to bio veoma dobro poznat izveštaj. To je bio prvi izveštaj koji je Savet bezbednosti ikada napisalo o nekoj svojoj misiji na terenu tokom sukoba.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A zatim da prođemo kroz paragrafe 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22. Tu su sve primeri vaših intervju u novinama i na televiziji u to vreme.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste u to vreme konstatovali da se radi o usporenom genocidu koji će jednoga dana svakako da se dogodi. Da li je to neko osporio u debati?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Ne, to niko nije osporio zato jer je to bilo sasvim očigledno. Imate jedan mali grad okružen teškim oružjem. Doktori tamo ne mogu da dođu, nema struje, nema vode, nema zdravstvenih mera, prema tome bilo je sasvim jasno da se radi samo o vremenu kad će to da se dogodi. Na žalost, to se na kraju i dogodilo, a Ujedinjene nacije nisu bile voljni da učine bilo šta snažnije da bar to spreče. Nisu želeli čak ni da uklone teško oružje sa tog područja, niti da omoguće doktorima da dođu u to područje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste opisali situaciju kakva je vladala do vaše posete. Tada su informacije koje ste dobijali bile neadekvatne, pa i netačne.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Ne samo to, nego su obično dolazile prekasno. Svim članovima misije Saveta bezbednosti to je bio šok da papiri koje mi dobijamo ne odražavaju težinu situacije na terenu i ja mislim da je upravo to nagnalo pripadnike misije da to stave crno na belo i podastru Savetu bezbednosti.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vaša misija je uspela da skrene pažnju na Srebrenicu tokom izvesnog vremena. Ali posle tog vašeg pokušaja da nešto promenite na terenu, šta se dogodilo? Da li se promenio način izveštavanja iz Srebrenice? Da li je nastavljen sa izveštajima na višem nivou, poput vašeg izveštaja ili se ponovo vratilo na niži nivo?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Vratio se na niži nivo. Ne samo tad, nego je u to vreme Butros Gali rekao generalu Valgrenu koji se nalazio na terenu da on ne smatra da vojno tumačenje rezolucije takođe obuhvata i neke promene u vojnom mandatu. To mi je takođe potvrdio brigadir Hejs koji mi je u Sarajevu rekao: "Sve snage na terenu rezolucije Saveta bezbednosti smatraju irelevantnim", a možete da zamislite šta su onda Srbi na terenu mislili o tim rezolucijama.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Jeste li uspeli da postignete neku dugoročnu promenu? Jeste li uspeli da promenite atmosferu nekažnjivosti u području Srebrenice?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Savet bezbednosti nikad nije preduzeo nikakvu inicijativu. Kanadski bataljon ostao je tamo u brojčanom stanju nekih 200 ljudi, nisu dobili nikakva pojačanja, situacija se nije promenila. Ono šta je gospodin Karadžić ponudio na beogradskom aerodromu nikad se nije dogodilo. Situacija je nastavila da bude kakva je bila i drugi događaji pretekli su situaciju u vezi sa Srebrenicom u međunarodnim medijima sve dok nije bilo prekasno u julu 1995. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Tabulator 23. Da zaokružimo dokumente, to je pismo stalnog predstavnika Pakistana (Pakistan) od 14. maja. To je pismo koje je potpisalo više ljudi iz grupe Nesvrstanih zemalja, pa mislim da paragraf 2 kaže da Savet bezbednosti nije u stanju da ispuni svoje dužnosti iz Povelje Ujedinjenih naroda (Charter of the United Nations) i održava kolektivnu bezbednost u svetu. To je sasvim jasno iz ovoga, a i iz drugih činjenica koje smo

čuli. Sada ako okrenete stranu, negde pri vrhu sledeće strane: "Od Međunarodne konferencije u Londonu (London) o bivšoj Jugoslaviji sve do Vens-Ovenovog plana (Vance-Owen Plan), Srbi su namerno zavaravali međunarodnu zajednicu i neispunjavali svoja obećanja. Srbi su iskoristili mirovni međunarodni pregovarački proces i Vens-Ovenov plan, ne kao sredstvo postizanja miroljubivog rešenja, nego kao alatku da steknu međunarodni legitimitet za sebe". Da li je to stav koji je u to vreme imala vaša grupa?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, časni Sude. Dozvolite mi da objasnim zašto je to značajno. Nesvrstane zemlje u Savetu bezbednosti brinule su se da se sve to dešava iza zatvorenih vrata, jer ljudi obično samo vide javnu dvoranu za sednice Saveta bezbednosti, međutim soba za neformalne konsultacije gde se zaista odigravaju stvarne debate nikada nije bila otvorena za javnost. Mi smo smatrali da se stvarna pitanja ne iznose u javnost, zato smo napisali taj dokument koji je dao pune informacije, ne samo o tome kakav je naš stav, nego i o tome koje mi informacije imamo o tim pitanjima.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dakle svi su dokumenti bili dostupni vlastima u bivšoj Jugoslaviji. U paragraf 15 stoji da je Bosna i Hercegovina postala simbol otpora na terenu, govorite o više od 100.000 mrtvih i kažete da niko ne može da tvrdi da nije znao šta se tamo dešava?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, ja mislim da jedini zločin koji tamo nije bio počinjen, je zločin ćutanja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I zatim u tabulatoru 24, Rezolucija 827 (UN Security Council Resolution 827) usvojena 25. maja gde se i dalje izražava zabrinutost u vezi da genocidom i zatim konačno tabulator 25. Recite nam nešto kratko o tome.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: To je bio nacrt rezolucije za ukidanje embarga na oružje. Mi smo dali prijedlog te rezolucije. Dakle, kao što sam već ranije pokušao da objasnim, mi smo time pokušali da damo jednoj od strana mogućnost da se brani, jer je to pravo definisano u Povelji Ujedinjenih nacija. Mi smo im uskratili mogućnost da se brane. Smatrali smo da najmanje šta možemo da učinimo je da im damo mogućnost da se brane i iako je to Generalna skupština to jednoglasno prihvatila, taj predlog nije dobio podršku stalnih članova Saveta bezbednosti uz izuzetak Sjedinjenih Američkih Država (United States of America).

TUŽILAC NAJS: I još samo nekoliko pitanja, pa smo gotovi.

SUDIJA ROBINSON: Da gospodine Najs, izvolite.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U nacrtu izjave, neka vam to bude podsetnik, na strani 60, vi objašnjavate kako je došlo do toga da ste 29. juna pozitivno se izjasnili o nacrtu rezolucije i na strani 464 ste rekli neke stvari koje su očigledno trebale, prema vašem sudu, da dođudo ušiju Beograda. Tu govorite da Ujedinjene nacije nisu debatan klub, upoređujete situaciju u Čehoslovačkoj (Czechoslovakia) godine 1938. sa trenutnom situacijom. Da li je to tačno?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I takođe kažete da je istorijski kontekst, to je paragraf 465, takav da je mnogo opasnog semenja posejano, štabi moglo da se degeneriše u sukob. Lord Oven (David Owen) nazvao je Izetbegovića nepopustljivim, baš kao što se govorilo i za Beneša (Benes), a Bosna i Hercegovina prisiljena je da svojim srpskim susedima prepusti 90 posto svoje teritorije. Ono šta će da ostane biće savršeno homogeno područje u duhu aparthejda koji ova organizacija tako često osuđuje. Zatim dalje proširujete analogiju sa Čehoslovačkom, paragraf 467 u kojem govorite o tome da je veoma opasno da se spreče ljudi da ostvare svoje pravo na ličnu samoodbranu. Gospodine Arija, znate da je vreme ograničeno i ja sam ga već zapravo u velikoj meri potrošio. Jeste li vi učinili sve šta ste mogli kako bi svetu opisali situaciju na terenu, svetu i Ujedinjenim nacijama?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, iako ja smatram da je to bilo sasvim nepotrebno, zato jer je celi svet znao šta se dešavalo na terenu. Svi međunarodni mediji i televizije po celom svetu izveštavale su o tome. Prema tome, ono šta smo mi učinili je da smo tome dodali izvesnu težinu, budući da su te informacije došle od članova Saveta bezbednosti. Međutim mi nismo tu ništa novo dodali, osim kad mo otišli u Srebrenicu, časni Sude, i kada smo tamo pronašli tu tešku, očajnu situaciju, jer osim toga celi je svet tačno znao što se dešavalo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I sredstva veze koje ste vi opisali takođe govore i o riziku kojem je izloženo 25.000 ljudi u enklavi.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Apsolutno. Sećam se vrlo dobro, tada je rečeno da je to usporeni genocid, genocid u "slow motion" i da će se to pre ili kasnije dogoditi i 1995. godine to se zaista i dogodilo. Ali ja sam uvek smatrao da je taj masakr počeo još 1993. godine, nije počeo 1995. godine. To je bio jedan te isti zločin koji se akumulirao tokom vremena i trebalo je

duže vremena da se sve to privede kraju. Međutim masakr je počeo pre dve godine i trajao je dve godine i tu se radi o više od onih 7.000 nestalih iz Srebrenice. Radi se o nekih 20.000 ljudi. To je broj koji se spominje u izveštaju Kofi Anana (Kofi Annan), o Srebrenici.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Na početku ste rekli da za sve to nije bilo uključeno crveno svetlo. Recite, da li je činjenica da nije bilo crvenog svetla bila poznata onima koji su učestvovali u svemu ovome?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Ja sam uvek smatrao da je postojala jedna kultura u Ujedinjenim nacijama, uzmite samo kad su vozili potpredsednika vlade gospodina Turajlića na aerodrom u Sarajevu i kada su morali da otvore vrata oklopnog automobila i potpredsednik vlade je ubijen ispred očiju patrola Ujedinjenih nacija i niko u vezi toga nije ni prst pomerio. Prema tome, ukoliko možete uz zaštitu Ujedinjenih nacija da ubijete potpredsednika vlade najnovije članice Ujedinjenih nacija, onda je jasno da možete da ubijete koga god hoćete i to su upravo oni i uradili.

TUŽILAC NAJS: Hvala vam što ste mi dali još nekoliko minuta. Završio sam.

SUDIJA ROBINSON: Hvala. Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson, koliko ću ja imati vremena da ispitujem ovog svedoka?

SUDIJA ROBINSON: Daćemo vam sat i 20 minuta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson, ja sam dobio izjavu ovog svedoka koja ima skoro 500 paragrafa. Sinoć posle zatvaranja mi je doneta odluka da se njegovo izlaganje skraćuje, da će gospodin Najs imati 30 minuta, a ja sat. Gospodin Najs je imao 60 minuta kao što ste videli.

SUDIJA KVON: Ne, on je iskoristio 41 minut.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću počnite. Pretresno veće je uvek imalo u vidu vaše pravo na unakrsno ispitivanje. Ukoliko na kraju dodeljenog vremena budete imali zahtev za više vremena, postavite taj zahtev i mi ćemo da ga razmotrimo.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Robinson. Gospodine Arija, u paragrafu 7 vaše izjave vi kažete: “Ova izjava nije namenjena definitivnoj hronologiji svih događaja u vezi svih stvari, budući da nisam celo vreme bio u osoblju Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija. Osoblje kancelarije tužilaca zatražilo je da pogledam određeni broj dokumenta i da ih komentarišem”. Je li to bio vaš zadatak koji vam je postavila ova druga strana?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, upravo tako.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Jeste se vi držali tako postavljenog zadatka prilikom davanja iskaza?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, zahtev koji je meni upućen nije mi dao popis informacija koje trebam da im dam. Ja sam dobrovoljno dao većinu informacija koje su sadržane u dokumentu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dakle vi ste izvršili izbor informacija kojima ste dali određene komentare?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, ja uvek imam punu kontrolu nad mojim doprinosom ovom dokumentu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, gospodine Arija, rat u Bosni i Hercegovini bio je jedan kontinuirani proces i postupci Saveta bezbednosti su pretili njegov proces u kontinuitetu. Da li smatrate da se potpuna slika o jednom takvom procesu i reakcijama Saveta bezbednosti može dati ako se analiza ograniči samo na deo dokumenata bez pružanja pune hronologije događaja?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: To je upravo ono štao sam ja ovde pokušao da doprinesem. Ja sam pokušao da popunim praznine koje je trebalo da se popune i da dam celi kontekst koji proizilazi iz mog iskustva i rada u Savetu bezbednosti. Dakle, kao što sam rekao, niko mi nije niti diktirao, niti ograničio moj doprinos ovom dokumentu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dobro, ali gospodine Arija, kad se radi o događajima u Bosni i Hercegovini, njima niste prisustvovali, nimate nikakvih direktnih saznanja sa izuzetkom kratkog boravka u aprilu 1993. godine u okviru misije Saveta bezbednosti, je l' tako?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Mi smo dobijali informacije iz mnogih izvora, ne samo iz te posete i ako su neke informacije kasnile, mi smo ipak imali informacije i od snaga UNPROFOR-a, od misija koje su se nalazile na terenu, prema tome bili smo u povlašćenom položaju, budući da smo to znali i dobijali informacije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja kažem, nemate nikakvih direktnih saznanja osim tog kratkog boravka od 23. do 26. aprila, je l' tako? I to ste bili za to vreme, za ta tri dana i u Zagrebu i u Beogradu i na raznim mestima u Bosni, dakle vaše neposredno saznanje je samo u ta tri dana, je l' tako gospodine Arija?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Ne, časni Sude, to nije tačno. Postoji mnogo izveštaja komisija eksperata, komisija Ujedinjenih nacija za ljudska prava, specijalnih komisija i tako dalje. Dobijali smo mnogo informacija i mi smo naravno primili mnogo takvih informacija.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi zapravo svedočite samo o onome šta ste saznali iz drugih izvora, je l' tako, gospodine Arija?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Ne, oslanjao sam se na moje lične informacije i na informacije iz pouzdanih izvora, kvalifikovanih izvora, na izveštaje Saveta bezbednosti. Konačno Savet bezbednosti (UN Security Council) ima puno ljudi na terenu, jer celi sistem Ujedinjenih nacija zapravo politički stoji pod Savetom bezbednosti, prema tome može da se kaže da smo mi radili sa celim tim sistemom, koji je trebalo da radi za nas.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, znači vi kao predstavnik Venecuele u Savetu bezbednosti UN-a u to vreme, svoja saznanja o događajima na terenu sticali ste iz izveštaja koje su sa terena slali pripadnici UNPROFOR-a, odnosno UNMO (UNMO, United Nations Military Observers). Njihov zadatak je bio da prate situaciju, je l' tako, i da izveštavaju Njujork (New York).

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Ne, to nije neophodno tačno. Mi smo, časni Sude, kao što sam već rekao, primali smo informacije iz najrazličitijih izvora: misija, komisija eksperata, UNPROFOR-a, naše misije na terenu, ambasada naših zemalja, svih onih koji su imali pristup informacijama, prema tome, gledano s tog stanovišta, nisu nam nedostajale informacije šta se dešavalo na terenu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Arija, u paragrafu 38 vašeg iskaza vi kažete: “Uvek sam smatrao da Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija, bez obzira na međunarodni ugled, da se uvek radilo o jednom veoma loše informisanom telu i to iz dva razloga: prvo zato jer stalni članovi, uopšteno govoreći, ne dele informacije koje oni imaju na raspolaganju i drugo zato, jer su izveštaji Sekretarijata redovno bili kasni, a često delimični i nepotpuni i to ne nužno zato jer oni koji su ih pisali nisu poznavali činjenice”. Dakle, upravo su vam te informacije na koje se pozivate, vi ovde tvrdite u paragrafu 38, da su vam bile uskraćivane i tvrdite da je Savet bezbednosti bio izuzetno slabo obavешteno telo, je l’ tako?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, Savet bezbednosti je službeno bilo loše informirano, ali ne u stvarnosti. Problem sa Savetom bezbednosti je upravo se i sastojao u tome da oni nisu želeli da priznaju ono šta su znali. Prema tome, nije se radilo o nedostatku informacija. Ja sam govorio o nedostatku službenih informacija na temelju kojih bi mogli da se povuku službeni potezi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Arija, prvi od ovih navedenih razloga ukazuju da nisu svi bili neobavešteni, ali da stalne članice nisu informisale ostale. A vi u paragrafu 29 kažete da su stalne članice imale svoje izvore informacija i izvore izvan i da su te informacije delile sa nestalnim članicama, citiram vas: “Selektivno i kako je to njima bilo praktično”. Neobaveštene su bile samo nestalne članice, odnosno njihovi predstavnici, a ne sve članice, je l’ tako?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, časni Sude, ali ja ponovo moram da naglasim da je to bilo službeno gledajući. U stvarnosti, bilo je mnogo ljudi iz mnogih zemalja članica Ujedinjenih nacija, koji su bili alarmirani onim šta se dešavalo na terenu i koji su nam prosleđivali takve informacije. Čak i misije nekih stalnih članica Saveta bezbednosti, prema tome imali smo dovoljno informacija na temelju kojih je moglo da se deluje. Međutim, neki od stalnih članova te informacije nisu službeno priznavali, zato, jer zaista nisu želele ništa da preduzmu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to što vi optužujete ove članice Saveta bezbednosti, to je vaša stvar, ali vi kažete i Sekretarijat, upravo citiram vas: “Izveštaji Sekretarijata su redovno kasnili, često bili samo delimični i nepotpuni i to ne nužno zbog toga što se nije znalo za činjenice”. Dakle,

Gali i njegova služba su, po vama, svesno i namerno prikrivali činjenice, je l' tako? To vi tvrdite, gospodine Arija?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, ja mislim da ovde postoji samo jedan optuženi i ja nisam među njima i kao što sam ja rekao, ja sam smatrao da je to zvanično bila najveća operacija prikrivanja od strane UN, zato što se toliko informacija krilo od članova Saveta bezbednosti, na osnovu kojih je trebalo d se preduzmu koraci i mere.

SUDIJA ROBINSON: Postoji veoma jedno ograničeno područje relevantnosti svedočenja ovog svedoka i zato je Pretresno veće izdalo nalog kojim je usmerilo tužioca kako da obavi glavno ispitivanje. UN i Savet bezbednosti naravno nisu optuženi ovde, ali ono šta se tamo desilo jeste važno i jeste relevantno, jer je to deo konteksta događaja u Srebrenici. Ja koliko razumem, gospodin Milošević vas pita o tome koliko je dobro bio obavešten Savet bezbednosti, jer ukoliko je bio loše obavešten, a vi ste bili član Saveta bezbednosti, onda moguće da time implicitno kažete da ste i vi bili loše obavešteni. Ja mislim da na to pitanje treba da odgovorite.

SVEDOK ARIJA: Hvala, časni Sude. Potpuno razumem ovo šta mi je rekao optuženi i njegova pitanja i želeo bih da pojasnim ono šta sam rekao. Dakle, zvanično Savet bezbednosti je bilo veoma loše obavešteno, ali to ne znači da članovi Saveta bezbednosti nisu imali pristup informacijama, sem onih informacija koje smo prikupili tokom posete Srebrenici. Dakle, oni su na raspolaganju imali i više informacija od toga. Ne znam da li sam dovoljno jasan.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Robinson, ja upravo nastojim da utvrdim da je ovaj svedok činjenice postavio na glavu. Objašnjava da Savet bezbednosti nije znao ništa, kritikuje Savet bezbednosti i generalnog sekretara. Ispada da u celoj toj strukturi Ujedinjenih nacija jedino on i nekoliko njegovih članova grupe su nešto znali, a da drugi niko nije znao ništa. Molim vas, gospodine Arija, u paragrafu 29 vi ste otišli čak korak dalje u optužbama na račun Butrosa Galija (Boutros Boutros-Ghali). Vi kažete: "Sekretarijat je u nekim slučajevima dostavio dezinformacije i da je to bio slučaj sa Bosnom i Hercegovinom, posebno sa Srebrenicom". Dakle, vi tvrdite na samo da vam je Sekretarijat na čelu sa Butrosom Galijem uskraćivao infor-

macije, već vam je plasirao i neistine, dezinformacije. To je izuzetno krupna optužba, zar ne? To vi tvrdite, vas citiram.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, meni je veoma jasno da ja nisam ovde optužen i ja ovde nikog ne optužujem. Relavantnost ovoga da Sekretarijat nije pravovremeno dostavljao informacije je veoma jasna, ja zapravo spominjem pismo gospođe Ogate od 18. marta i rekao sam da sam ja to pismo video tek 11 godina pošto je nastalo. Ako to nije dezinformacija, ja onda ne razumem značaj termina dezinformacija. I ne samo to, zapravo Generalni sekretar Butros Gali, nikad nije bio prisutan kad smo mi imali privatne rasprave o tome šta se događa u Bosni i Hercegovini i ja sam veoma loše ocenio ovo njegovo udaljeno, distancirano držanje, njega kao čoveka, koji je bio i zvanično i moralno odgovoran za ove stvari, kao generalni sekretar.

SUDIJA ROBINSON: U redu. Sad je vreme za pauzu.

TUŽILAC NAJS: Mogu li ja da pokrenem jedno administrativno pitanje koje nije vezano za ovo?

SUDIJA ROBINSON: U redu, ali prvo neka izađe svedok. Dakle, imaćemo pauzu od pola sata i tokom te pauze ne smete ni sa kim razgovarati o vašem svedočenju. Sada možete da izađete, gospodine Arija.

SVEDOK ARIJA: Hvala.

TUŽILAC NAJS: Jedno veoma sitno pitanje. Pretresno veće će se setiti toga da ste izdali nalog o dokumentima, dakle o zapisnicima Vrhovnog saveta odbrane i traži se da mi dostavimo analizu i tumačenje tih zapisnika. To je jedan veoma obiman poduhvat i naše osoblje je na tome radilo ceo vikend i bio bih zahvalan ako biste mogli da nam produžite rok za dostavljanje ovoga. Ja mislim da amikusi imaju rok mesec dana pošto mi dostavimo naš deo dokumenta i ukoliko biste nam dali do kraja ove nedelje, to bi nam veoma pomoglo.

SUDIJA ROBINSON: U redu. Sada pravimo pauzu od pola sata.

(pauza)

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću, nastavite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Hvala, gospodine Robinson. Dakle, gospodine Arija, da bude sasvim jasno, ja u potpunosti osporavam ovu vašu tvrdnju da je vas generalni sekretar Ujedinjenih nacija tadašnji, Butros Gali, dezinformisao i da ovo što kažete: “Sekretarijat je u nekim slučajevima pružao dezinformacije”, a prema tadašnjem generalnom sekretaru. Da li vi to, jeste vi toga svesni ili niste?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, da to jeste tako ja mislim da bi gospodin Butros Gali odabrao sebi boljeg advokata nego što je optuženi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne razumem, ne razumem vaš odgovor. Ja vas citiram, gospodine Arija, pošto vi kažete, “je dostavio dezinformacije”.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nepoverenje i prema Savetu bezbednosti i prema generalnom sekretaru i prema svakome osim prema onome šta vi tvrdite da je bilo.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, kad je optuženi prethodno spominjao grupu, ja bih hteo da vam kažem da ta grupa predstavlja 110 zemalja u UN, 110 Nesvrstanih zemalja u UN-u, dakle, to su bile zemlje koje su preko svojih predstavnika u Savetu bezbednosti stalno održavale konsultacije, dakle ne radi se o, recimo, pet članova Saveta bezbednosti, već o svim nesvrstanim zemljama i da bih vam dao još jedan primer, gospođa Ogata je bila najviši predstavnik i najviši zvaničnik UN-a koji se bavio humanitarnim pitanjima. 18. marta ona je obavestila generalnog sekretara o tragediji, o jednoj opasnosti koja preti stanovništvu Srebrenice i trebalo je dve nedelje da generalni sekretar obavesti Savet bezbednosti o tome. Te noći kad se vodila debata o bezbednim zonama UN, sekretarijat je jako dobro znao da je Srebrenica već kapitulirala, iako o tome nisu obavestili Savet bezbednosti. Treća stvar – kad je nova rezolucija za bezbedne zone se diskutovala, onda je sekretarijat povukao sve one informacije koje je pripremila gospođa Ogata, iako su to bile odlične informacije i one su bile podvučene po instrukcijama generalnog sekretara. to je ono o čemu sam ja govorio kad sam govorio o dezinformacijama, o prikrivanju i tako dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Arija, pošto ste sad pomenuli gospođu Ogatu i njeno pismo koje ste ovde prikazali, da li ste vi svesni činjenice da je upravo suprotno bilo od onoga šta vi želite da tvrdite, prikazu-

jući ovo pismo, jer ona kaže: "Tokom tri telefonska razgovora koja sam imala sa predsednikom Miloševićem o prolazu humanitarnih konvoja u istočnu i centralnu Bosnu, a naročito u Srebrenicu". Da li je vama poznato da nema ni jednog jedinog slučaja da se Srbija i ja lično, kome se obraćala gospođa Ogata, oglušila o traženje Međunarodnog komeserijata Visokog komesara za izbeglice da omogući humanitarne konvoje. Svaki humanitarni konvoj koji je išao preko Srbije je bio odobren i ni jednom ni jedan nije bio onemoгуćen da izvrši svoju dužnost. Upravo ni jedan jedini primer nemate da je Srbija predstavljala bilo kakvu prepreku za humanitarne konvoje, naprotiv, zalagala se da se omoguće humanitarni konvoji i čak se pitam je li vam poznato da je i sama Srbija slala slala humanitarne konvoje u Bosnu i Hercegovinu, uključujući i Sarajevo dakle, uključujući i Muslimane u Sarajevu. Prema tome šta vi dokazujete ovim pismom kada je reč o Srbiji i o meni lično? Pa nemate ni jedan primer gde mi nismo se zalagali da se ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, morate da dozvolite svedoku da odgovori na pitanje koje ste postavili.

SVEDOK ARIJA: Časni Sude, ja sam shvatio ovo kao jednu izjavu, a ne kao pitanje. Ispravite me ako grešim.

SUDIJA ROBINSON: Pa mislim da je suština ovoga pitanja u tome da Srbija nije ni na koji način sprečavala prolaz humanitarnih konvoja.

SVEDOK ARIJA: Časni Sude, Srbija je obezbeđivala tenkove, municiju, gorivo, uniforme i tako dalje upravo zato da bi sprečili prolaz humanitarne pomoći.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa to je apsurdna tvrdnja, gospodine Arija, ali evo ići ćemo dalje. Vi kažete u vezi sa ovim uskraćivanjem informacija, dezinformisanje, šta je nedopustivo i upravo pripisujete Butrosu Galiju i njegovoj službi, na primer u paragrafu 30 kažete: "Taj filter je postao preterano opširan u slučaju bivše Jugoslavije i pretvorio se u branu za zadržavanje informacija, koja je ograničavala i stopirala dotok važnih informacija do Saveta bezbednosti u vreme kad se to događalo, čak i onda kad se radilo o pitanjima života hiljada ljudi". Optužujete Sekretarijat, odnosno Butrosa Galija za zločin.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, u dokumentima koje sam ja dostavio, general Valgren priznaje da čak mesec dana pre nego što smo mi i znali da će pasti Srebrenica, Sekretarijat jeste za to znao. Upravo sam na to i mislio kad sam rekao da informacija nije pravovremeno dostavljna. Ja sumnjam da bi Savet bezbednosti uradio više da je znao pravu situaciju, ali mi nismo bili čak ni upoznati sa težinom situacije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U odnosu na Galija vi ne štedite osude, pa čak i uvredljive reči. U paragrafu 42, govoreći o njegovom nedolaženju na privatne neformalne konsultacije Saveta bezbednosti, vi Galijevo ponašanje nazivate perverznom. Citiram vas: "Samo mi jedna reč pada na pamet, pokušavajući da definišem ovo ponašanje. Mogu da upotrebim samo reč perverzno da bi definisao to ponašanje".

SUDIJA ROBINSON: Koje je vaše pitanje za svedoka?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da je Gali prikrivao informacije i davao dezinformacije o pitanjima koja su se ticala života hiljada ljudi i ponašao se perverzno. I to opisujete ponašanje generalnog sekretara u izjavi datoj na zahtev tela koje pretenduje da bude organ Ujedinjenih nacija.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, pre 11 godina ja sam podigao ruku glasajući za stvaranje ovog Suda i to je bilo upravo zato da bi se obradili ovakvi slučajevi kao što je optuženi, a ne generalni sekretar, prema tome ja sam izneo svoj stav. Mogu gospodine Miloševiću da ponovim, u to vreme sam ja uvek bio kritičan. Pokušavao sam da budem kritičan u odnosu na to što je postojala nedovoljna iskrenost, ukoliko tako mogu da kažem, od strane Sekretarijata i čitavog broja pripadnika o tome kakva je stvarna informacija na terenu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Arija, vi niste mnogo blaži ni u oceni postupaka predstavnika UN-a u mirovnim pregovorima, Sajrunsa Vensa (Cyrus Vance), kao ni predstavnika Evropske unije lorda Dejvida Ovena. Tako u paragrafu 148 vašeg izkaza vi kažete: "Pregovori su bili u toku u to vreme, pod vođstvom Ovena i Vensa. Teritorijalna podela koja je bila apartheidske prirode, je bila predložena od strane njih i Miloševića". Znači njih dvojica su zajedno sa mnom kreirali aparthejd u Bosni i Hercegovini, a to je zločin, je l' tako? Otkud vam ta ideja.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Države koje nisu bile članice Saveta bezbednosti su uvek govorile da se Bosna i Hercegovina ne može podeliti po principu aparthejda, zato što su prethodno UN izvojevale jednu od najvećih pobeda protiv jednog aparthejda.

SUDIJA ROBINSON: Gospodin Milošević vas je pitao na osnovu čega ste vi zaključili da je on predlagao podelu koja bi bila po modelu aparthejda?

SVEDOK ARIJA: Optuženi je nastojao da vodi beskrajne razgovore, pregovore sa raznim stranama i ja sam obavestavao i Vensa i Ovena u to vreme kakave su tačno želje i ambicije srpske strane. U to vreme, čak od početka Srebrenice i onoga šta su oni kasnije nazvali Republikom Srpskom, na to se to odnosi. Dakle, taj model je došao direktno od gospodina Miloševića.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću, nastavite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To nije tačno da je to došlo direktno od mene, a ja sam vas pitao citirajući vas, jer kažete: "Teritorijalna podela po modelu aparthejda je nešto šta su oni predložili, Dejvid Oven i Sajrus Vens" a onda dodajete "by Milošević", pa zato vam kažem, znači njih dvojica su zajedno sa mnom kreirali nekakav aparthejd.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Ja mislim da sam već odgovorio na to pitanje časni Sude.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi znate, gospodine Arija, da je Vens-Ovenov plan upravo predviđao kantonizaciju Bosne koja se vrlo malo podudarala sa etničkim rasporedom stanovništva u Bosni i Hercegovini. Delimično se podudarala, a delimično se apsolutno nije podudarala. Dakle, uopšte nije bila bazna ideja tog Vens-Ovenovog plana koji smo svi mi podržali, da napravi bilo kakav aparthejd. Na kraju krajeva, taj plan postoji i to može da se vidi u njemu.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, upravo ono šta se nije poklapalo sa etničkom podelom je bilo područje Srebrenice i ja mislim da glavni učesnici u ovom konfliktu znaju šta su uradili, a to je da ljude uklone iz Srebrenice, a to je bilo dosta daleko od Sarajeva, zato što se ti ljudi nisu uklapali sa etničkom podelom. Dakle, ti ljudi su bili ti koji su platili Jugoslavija tu podelu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Arija, vi u paragrafima 150, 151 i 152 u vašoj izjavi kažete: "Predaja Srebrenice Srbima bila je od strategijske važnosti, kako za Srbe, tako i za pregovarače UN-a, zato što je Srebrenica morala da bude na teritoriji pod kontrolom Srba da bi mirovni sporazum bio moguć i da bi postao deo Velike Srbije. Takav unapred smišljen razvoj situacije je nastao odmah posle izveštaja gde Generalni sekretar Butros Gali nije davao nestalnim članovima Saveta bezbednosti informacije koje bi se tome suprostavljale, kao i čitanjem direktiva koje je on dostavljao UNPROFOR-u da se ne pomaže zaštiti enklava". To su vaši navodi o odgovornosti pregovarača UN-a, predpostavljam da tu pored Vensa uključujete i Ovena i Generalnog sekretara i stalne članice Saveta bezbednosti. Radi se dakle o umišljajnom ponašanju "premeditated couse of action", je l' tako?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, ja mislim da sam to čak i pismeno izneo, tako da ne bi moglo da bude promenjeno na ovaj način na koji je to uradio gospodin Milošević.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa ja ništa nisam promenio, gospodine Arija, ja sam samo vas citirao ...

SUDIJA ROBINSON: Vi dakle ostajete pri onome šta stoji u vašem izveštaju?

SVEDOK ARIJA: Da, tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Po vama Oven, Vens, Savet bezbednosti su zajedno sa mnom kreirale nekakve osnove za Veliku Srbiju. To je ono šta vi tvrdite. Pa to je neozbiljno gospodine Arija. Je l' vam se ne čini to?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Ne, meni to tako ne izgleda. Od prvih pregovora pa sve do kraja ishoda, kada je došlo do mirovnog sporazuma, to je sve odražavalo upravo ono šta se nameravalo na samom početku, a to je bila podela Bosne po nacionalnom principu, a to se na kraju, na žalost i desilo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa je l' vi sada tvrdite da je i Dejtonski sporazum (Dayton Accord) pogrešno napravljen? Kojim se završio rat u Bosni i postignut mir. Je l' vi to tvrdite gospodine Arija?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, ja ne znam šta optuženi misli o tome. Ja osećam veliko olakšanje da je na kraju ipak došlo do mira, da je to stanovništvo dobilo mir posle teških patnji, ali ja ne mislim da je to ono

najvažnije ovde. Ukoliko želite, ja mogu sa zadovoljstvom na to da odgovorim.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali pogledajte sada, u paragrafu 46 vašeg izveštaja misije UN-a. Vi govorite o tome da, o enklavama, sigurnosnim zonama i onda kažete: "Ali u bilo kojoj rezoluciji da bi se to sprovело, treba da bude zabeleženo da ove bezbedne zone Saveta bezbednosti ni na koji način ne podrivaju predloženo rešenje ...

SUDIJA ROBINSON: Oprostite, gospodine Miloševiću, ali mislim da ne možemo da nađemo. Jeste li rekli pasus 46?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Misije Saveta bezbednosti, Savetu bezbednosti, njegove misije, odnosno misije njegove grupe. "Predloženo rešenje plana Vens-Ovena ni na koji način ne podriva predložene detalje Vens-Ovenovog plana. To nije pokušaj da se stvore nove granice u okviru Jugoslavije." Jesu li svi članovi misije tada podržavali Vens-Ovenov plan? Da li to znači da ste vi svojom pismenom podrškom u obliku zvaničnog dokumenta podstakli uspostavljanje aparthejda, stvaranje Velike Srbije? Pošto vi ovde u vašem izveštaju podržavate Vens-Ovenov plan.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, nisam mogao da pratim ovo šta je pročitao optuženi.

SUDIJA ROBINSON: Ovo je pasus 46, ali ne vaše izjave, već paragraf 46 izveštaja koji je podnet Savetu bezbednosti. Gospodine Najs, da li je to to?

SUDIJA KVON: To je tabulator 15, strana 11.

SVEDOK ARIJA: A, 46.

SUDIJA ROBINSON: Da li sada možete da odgovorite na pitanje?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, časni Sude. Tokom celog procesa nesvrstane zemlje su uvek podržale sve mirovne planove koji su stavljeni na sto. Pogotovo Vens-Ovenov plan. Mi nismo mogli, a da se ne nadamo da će doći do mira, međutim u isto vreme zahtevali smo da se preduzme neka

akcija u Savetu bezbednosti. Mi smo smatrali da su te dve stvari kompatibilne, pogotovo imajući u vidu kakva je bila situacija u Savetu bezbednosti, jer se ništa drugo nije moglo da postigne. Na žalost, ja smatram da je na kraju sporazum koji je donet, zapravo potvrdio podelu jedne zemlje i time stvorio jedan strašan presedan za ostatak čovečanstva. To je ono šta ja sada verujem.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kažete da ne svedočite o vašim uverenjima, mada je očigledno da svedočite o vašim uverenjima. Vi ste podržali, dakle, Vens-Ovenov plan i kao pre toga kažete da je Vens-Ovenov plan, da su Vens i Oven zajedno sa mnom pravili podelu koja predstavlja aparthejd. Taj plan je, ako ne znate gospodine Arija, napravljen između tri strane u Bosni i Hercegovini, Jugoslavija je tome dala podršku, kao što je dala podršku svim ostalim mirovnim planovima. U tom pogledu ne možete da nađete nikakvu razliku između stavova koje je imao Savet bezbednosti i stavova Jugoslavije, jer je Jugoslavija, Srbija i ja lično, podržala sve mirovne planove. Je li vam to poznato?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, veoma dobro mi je poznato to da je Srebrenica uvek bila jedna od tema diskusije, jer srpska je strana uvek želela da ima Srebrenicu. Oni su to uvek želeli na srpskoj strani i to se konačno i dogodilo. Srebrenica je danas na srpskoj strani.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li znate da su te mape rezultat konačnih pregovora u Dejtonu (Dayton), na osnovu konačno ustanovljenog stava, koji je bio i nekoliko meseci ranije, predlog Kontakt grupe (Contact Group), a ovo 51 prema 49 odnose Republika Srpska i federacija Bosne i Hercegovine, toga se sećate pretpostavljam?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, u trenutku Dejtona je situacija stvorena zverstvima koje je počinila srpska strana u Bosni i Hercegovini, sve je to dovelo do činjenice da je celo pitanje već bilo rešeno. Vlada Bosne i Hercegovine uopšte više nije imala opciju, bilo kakvu drugu opciju nego da prihvati te uslove, pogotovo znajući da ih niko drugi neće podržati u tome da se drugačije razmišlja o tome.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Arija, pošto vi niste bili u Dejtonu, vi verovatno ne znate da su sve opcije bile na stolu i da nije bilo

nikakvih rezervisanih pitanja o kojima ne može da se razgovara. Dejtonski sporazum je rezultat saglasnosti tri delegacije koje su na tim pregovorima učestvovala, kao i predstavnika Kontakt grupe i zemlje domaćina Sjedinjenih Američkih Država. To valjda znate? To vam ne treba ja da objašnjavam?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, ja ne znam da li je Dejtonski sporazum deo onoga o čemu želite da govorim u vremenu koje mi je dodeljeno. Ukoliko želite, ja mogu da uđem u tu temu.

SUDIJA ROBINSON: Pa odgovorite u onoj meri u kojoj možete i to ukratko.

SVEDOK ARIJA: Ja se držim onoga šta sam ranije rekao. Ja smatram da je tada već zemlja bila uništena, ljudi su bili izmoreni, došlo je do genocida, zločina protiv čovečanstva i situacija koju su stvorile srpske snage uz podršku iz Beograda, učinila je to da više nije bilo nikakve druge opcije i Vlada Bosne i Hercegovine morala je da potpiše takvu situaciju. Postoje mnoge knjige napisane o tome šta se tamo dogodilo. Siguran sam da Pretresno veće zna za to. Međutim jedna činjenica i dalje stoji: na kraju je Bosna i Hercegovina jedna od najnovijih članica Ujedinjenih nacija, podeljena po nacionalnim linijama i ja i dalje iza toga stojim da je to tako.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Arija, vi stojite na činjenicama koje ne mogu da se potvrde na samom terenu, ali da idemo dalje pošto nam vreme nije neograničeno. U paragrafu 35 izjave naveli ste: "Nestalne članice prema tome često su morale da se oslanjaju na medijske izvore umesto na servise izvora Ujedinjenih nacija. Oni su obično bili pouzdaniji od Sekretarijata", kažete da ste bili izuzetno slabo obavešteni i informisali se iz medija, je li tako?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, da neki hrabri britanski novinari i fotografi nisu skrenuli pažnju sveta na ono šta se dešava u Srebrenici, bez obzira što su iz Ujedinjenih nacija znali šta se tamo dešavalo, stvari bi bile sasvim drugačije. Mediji su pratili veoma pažljivo onu situaciju koju su pratili i nestalni članovi Saveta bezbednosti. Oni su imali više ljudi na terenu i imali su mogućnost da daju objektivne i nezavisne informacije. Srebrenica 1993. godine nije bila masakr zbog činjenice da je britanski novinar pružio činjenice o tome svetskom javnom mišljenju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Zašto 1993. godine nije bilo masakra, o tome postoje veoma jasna svedočanstva, ali ja o tome sada neću da uzimam vreme jer vi očigledno to ne znate. Ako ste informisani iz medija, da li se može zaključiti da se na planu informisanja niste bitnije razlikovali od miliona ljudi koji su takođe informisani iz medija, čitajući novine i gledajući televiziju i slušajući radio, odnosno da li možemo da zaključimo da nema osnova po kojem bi vi bili pogodniji za svedoka o događajima o kojima govorite, od bilo kog drugog čitača novina, gledaoca televizije i slušača radija?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, da nije bilo tih informacija, general Morion (Philippe Morillon) se verovatno ne bi pojavio u Srebrenici, a on se pojavio. I ako uzmete u obzir sve vesti koje su cirkulisale svetom i činjenica da je general Morion odmah otišao u Srebrenicu, onda dolazimo do situacije u kojoj je bilo nemoguće da se Savet Bezbednosti ne sastaje o tome i ja moram odmah da kažem vašem Pretresnom veću da Nesvrstane zemlje tada nisu podastrle rezoluciju, nikakva rezolucija ne bi ni bila usvojena o zaštićenim zonama, samo bi bila izdata neka predsednička izjava Saveta bezbednosti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I to nije tačno, ali pošto ćemo imati prilike da čujemo generala Moriona ovde, pretpostavljam da nema potrebe da vi svedočite za generala Moriona. A recite mi molim vas pošto govorite o medijima i o tome da ste se informisali da li se slažete sa konstatacijom Dejvida Ovena, koju on iznosi u svojoj knjizi, a koju ću vam citirati, upravo vezano za medije. On kaže: "U ovoj fazi propagandni rat je preko odnosa sa javnošću, postao odlika rata u Bosni i Hercegovini. Dokumenti registrovani kod ministarstva pravosuđa Sjedinjenih Država, pokazalo je da je Hrvatska plaćala Vašingtonskoj firmi za odnose sa javnošću Ruder Fin Global Pablik (Rudder-Finn Global Public) 10.000 dolara mesečno plus troškove, kako bi se prenosila povoljna slika o Hrvatskoj članovima kongresa, funkcionerima administracije i medijima koji plasiraju vesti. Sa svoje strane bosanska Vlada je plaćala za usluge, koje su uključivale pisanje i plasiranje komentara, kolumni spoljnih saradnika, pisanja pisama uredniku" i onda se navodi, sve ove moguće aktivnosti, nemam vremena da citiram lorda Ovena, tim saopštenjima koja su davali, intervjuima koje su davali, zvaničnim pismima i svega toga, sve to ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, morate da postavite konkretno pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Lord Oven zaključuje: “U međunarodnom komitetu za bivšu Jugoslaviju nismo imali sredstva kojima bi se moglo odgovoriti na tako nešto”, dakle na ovu medijsku poropagandu na koju Oven ukazuje. Je l’ vi to imate u vidu ili nemate? Da li se vi s njim slažete ili ne slažete?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, ja mislim da na to treba da odgovori lord Oven. Ja ne mogu da odgovaram za lorda Ovena. Ako želite ja mogu to tek da komentarišem.

SUDIJA ROBINSON: Ukoliko želite, možete, kratko.

SVEDOK ARIJA: U redu. Da nije bilo sankcija nametnutih režimu u Beogradu oni bi isto najvjerovatnije unajmili neku takvu firmu za odnose s javnošću. Da je bivša Jugoslavija zadržala ugled koji je imala u svim onim godinama pre početka sukoba, ne bi joj nikakvi stručnjaci za odnose sa javnošću ni trebali, jer Jugoslavija je nekada bila izuzetno cenjena zemlja u međunarodnoj zajednici.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Što su bosanskoj vladi trebali stručnjaci za, za odnose s javnošću i plaćeni agitatori i lobisti u Kongresu (United States House of Representatives) i uopšte u medijima na zapadu ako je sve to šta vi tvrdite bilo istina?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, prvo, ja ne znam tačno šta je sve Bosna imala ili nije imala. Oni trebaju da govore o tome.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, imajući u vidu ovaj propagandni rat, koji pominje lord Oven, da li možete sa sigurnošću da tvrdite da su medijske informacije na kojima ste vi bazirali svoja saznanja o događajima u Bosni, bile uvek tačne i pouzdane?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, ja ne mogu da komentarišem propagandni rat. Ja mogu da komentarišem rat etničkog čišćenja, ja mogu da komentarišem masakre, zverstva. O tome ja mogu da govorim, a ne o propagandnom ratu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite mi sad, pošto ste u izvještaju koji sam vam malopre citirao, to je vaš ovaj izvještaj i citirao sam vam paragraf 46, gde ste se, kao što smo videli, pohvalno izrazili o Vens-Ovenovom planu, da biste u izjavi datoj po nalogu ove druge strane, rekli sve najgore o

tom mirovnom planu. Koja ste vi to u međuvremenu stekli saznanja koja su uticala na promenu vašeg mišljenja?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, ja zaista ne shvatam pitanje.

SUDIJA ROBINSON: Ponovite molim vas. Ponovite pitanje, razjasnite ga gospodinu Ariji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Arija vi u svojoj izjavi, koju sam vam citirao, govorite sve najgore o Vens-Ovenovom planu. Izjavu ste dali na zahtev strane gospodina Najsja, a u vašem izveštaju pohvalili ste taj isti Vens-Ovenov plan. Pa vas pitam, koja ste u međuvremenu, od onda kad ste pohvalili Vens-Ovenov plan, pa do davanja izjave, stekli saznanja da tako promenite svoj odnos prema Vens-Ovenovom planu?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Fundamentalno ponašanje optuženog, zatim sistematski bojkot procesa, stvaranje imiđa koji je govorio da je optuženi glavna strana koja može sukob da privede kraju i to je dovelo do promene mišljenja i politike.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Arija, opšte je poznato da su sva moja nastojanja, o kojima vi govorite, glavna strana koja može da privede sukob kraju, bila usmerena upravo ka postizanju mira. To niko ne može da ospori. Kroz sve mirovne planove koji su predlagani. Je li to vama poznato ili ne?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Nama je bilo jasno da je srpska strana usvojila dvostruki pristup. S jedne strane stajao je optuženi gospodin Milošević, spreman za beskrajne pregovore. Na drugoj strani imali ste njegove ljude na terenu, koji su nastavljali sa radom na etničkom čišćenju, ubijanjima i zverstvima i takav dvostruki pristup bio je razlog što je međunarodna zajednica čekala toliko mnogo godina da pogine skoro 200.000 ljudi, pre nego što je konačno reagovala i privela kraju sukob.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Haj'te molim vas, gospodine Arija, vi govorite o našem odnosu prema etničkom čišćenju. Evo ja ću vam citirati iz 1992. godine, dakle 1992. godine, mnogo pre nego što ste vi bili u Srebrenici ...

SUDIJA ROBINSON: Iz čega sad citirate, gospodine Miloševiću?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Iz mog intervjua datog televizijskoj mreži ITM (ITM), gde govorim o Londonskoj konferenciji i kažem da udružujemo napore da se prekinu krvavi događaji u Bosni i Hercegovini i onda kažem: “Ima nekih”, to ja govorim, “koji zagovaraju neku vrstu etničkog čišćenja”, a ja kažem: “Mi u Srbiji smatramo da je to kriminalni akt”. Dakle, to je leto 1992. godine. Zvanično smo vrlo jasno naglasili da se tako nešto ne sme da dešava i da svi koji to rade moraju biti krivično gonjeni, a onda govorim o Bosni, kažem: “Tamo je u pitanju građanski rat, a u tim ratovima nema nevinih strana, ni pobednika, ima samo žrtava”. Dakle, Londonska konferencija održana u leto 1992. godine. Vi kažete da smo se mi ponašali kao da ne znamo i da ne želimo da, da pomognemo miru. Ovo je moja izjava britanskoj mreži ITM i upravo se odnosi na one koji, kako kaže se ovde, zagovaraju etničko čišćenje i na, na moj stav da mi u Srbiji to smatramo za kriminalni akt i da svako ko to radi mora da bude, mora da bude izveden pred Sud. Pa je l’ vam poznat, na primer, taj detalj gospodine Arija? I to sam uzeo samo jedan od primera, inače u svim primerima ...

SUDIJA ROBINSON: Dozvolite svedoku da odgovori prvo gospodine Miloševiću.

SVEDOK ARIJA: Časni Sude, jedino šta ja mogu da kažem u vezi s time je da ja samo želim da se on držao svojih reči.

SUDIJA ROBINSON: Možete da nastavite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li znate, na primer, gospodine Arija, da su prvi kriminalni akti za koje se saznalo o zločinima u Bosni i gde se ustanovilo da su ih počinili neki građani Srbije, bili upravo suđeni 1993. godine u Srbiji, za ratne zločine? Je l’ vam to poznato?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, poznato mi je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, nije samo verbalno nego i stvarno ponašanje Srbije je bilo da se to ne sme dopustiti. Uostalom, gospodine Arija, pošto vi poznajete bivšu Jugoslaviju i znate Srbiju i Crnu Goru, valjda vam je poznato da svih 10 godina trajanja krize, jedino Srbija i Crna Gora nisu promenile ništa u etničkoj strukturi i da niko nije bio proganjan u Saveznoj Republici Jugoslaviji po nacionalnom osnovu ni na koji način. Je l’ vam to poznato?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, ja ne smatram da taj jedan jedini slučaj protivreči onome šta sam ja rekao. Ja samo želim i nadam se, želeo bih da je gospodin Milošević i učinio ono šta je javno rekao. Jer on je mnogo puta javno govorio stvari, ali tek kad je međunarodna zajednica sakupila odlučnosti, to je tek onda prisililo gospodina Miloševića da sukob privede kraju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Arija, pa valjda je to bio građanski rat između tri zaračene strane u Bosni, a ne nikakva rat gospodina Miloševića, kako vi kažete. Uostalom, o tome je pisao i lord Owen i sam je govorio: "To je građanski rat između bosanskih Muslimana, bosanskih Srba i bosanskih Hrvata". On je bio, za razliku od vas, sve vreme tamo i sve vreme vodio Međunarodnu konferenciju

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, da je to bio građanski rat, kao što tvrdi optuženi, njegova se zemlja nikad ne bi našla pod sankcijama. Njegova zemlja ne bi bila spomenuta u više od 50 rezolucija. Zašto bi bivšu Jugoslaviju međunarodna zajednica kažnjavala ako je to bio tek građanski rat. To nije bio građanski rat. To je bio rat agresije koju je izvršila jedna bivša članica Ujedinjenih nacija nad manjom članicom Ujedinjenih nacija koja nije mogla da se brani. To nije bio građanski rat. To je bio rat agresije, osvajanja teritorija i etničkog čišćenja.

SUDIJA ROBINSON: Priroda sukoba je pravno pitanje o kojem će morati da odluči ovo Pretresno veće.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pošto kažete da su sankcije uvedene zbog toga što je Jugoslavija tu se ponašala kako ne treba da se ponaša, ja ću da vas podsetim na izveštaj generalnog sekretara i sa Rezolucijom Saveta bezbednosti 752 (UN Security Council Resolution 752), to je 30. maj 1992. godine. Mislim da sam gospodine Arija dobio u ovim papirima ...

SUDIJA ROBINSON: Samo trenutak, gospodine Miloševiću, da pronađemo to. Gospodine Najs možete li da nam vi budete od pomoći. Možda bi sam gospodin Milošević mogao da nam kaže o čemu se radi? Imate li tabulator?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja sam to izvukao pošto imam ovde mnogo papira. To je bilo u jednom od ovih tabulatora vezano za rezoluciju Saveta bezbednosti ...

TUŽILAC NAJS: Mislim da je to tabulator 4. Mislim da on govori o ...

SUDIJA ROBINSON: Tabulator 4? Čini mi se da to ipak nije tabulator 4.

TUŽILAC NAJS: A ako on pokaže dokument ili ga pokaže gospodi Dicklich (Dicklich), možda možemo da pogodimo o čemu se radi.

SUDIJA ROBINSON: Ovako. Gospodine Miloševiću, nastavite s ispitivanjem, ali molim vas da vrlo polako čitate to šta čitate. Siguran sam da ćemo onda na kraju da shvatimo šta mislite.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Strana 12 izjave svedoka doktora Arija sadrži referencu ovog dokumenta.

SUDIJA ROBINSON: Hvala gospodine Kej (Kay). Strana 12.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, ovo je izveštaj Generalnog sekretara. Samo ću vam pročitati par, odnosno tri bitne tačke na koje želim da se osvrnem, on kaže to je izveštaj koji je podneo savetu, izveštaj Butrosa Galija Savetu bezbednosti 30. maja 1992. godine. Tačka 5 kaže: "Najveći deo osoblja JNA koji su službovali u Bosni i Hercegovini bili su građani te Republike i prema tome nisu spadali pod odluku beogradskih vlasti donetu 4. maja, da se JNA povuče iz Bosne i Hercegovine. Velika većina njih izgleda da se pridružila Vojsci Republike Srpske. Drugi su stupili u Teritorijalnu odbranu Bosne i Hercegovine koja se nalazi pod političkom kontrolom Predsedništva te republike. Neki drugi možda su se pridružili raznim neregularnim snagama koje tamo deluju".

SUDIJA ROBINSON: A sada je vreme da postavite pitanje, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Tačka 6 glasi: "Oni koji nisu građani Bosne i Hercegovine, njih prema beogradskim vlastima ima tek 20 posto ukupnog broja, smatra se da se da se njih većina već povukla u Srbiju i Crnu Goru. Neki od njih bili su izloženi oružanim napadima tokom povlačenja. A drugi su ipak ostali u raznim garnizonima u Bosni, pogotovo u područjima pod kontrolom Srba i tako dalje. Još jedna kategorija sadrži osoblje koje je

blokirano u svojim kasarnama od strane Teritorijalne odbrane Bosne i Hercegovine ili drugih neprijateljski raspoloženih i neregularnih snaga ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, sada je vreme da postavite pitanje, inače nećemo shvatiti smisao onih prvih paragrafa koje ste pročitali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Arija, da li je vama jasno da u izveštaju generalnog sekretara Butrosa Galija, Savetu bezbednosti jasno stoji da je odluka rukovodstva Jugoslavije da povuče svoje građane, jer tada je već priznata Bosna i Hercegovina i Jugoslavija povlači sve svoje građane koji su bili pripadnici Jugoslovenske narodne armije iz Bosne i Hercegovine i da još uvek nisu povučeni oni koji su blokirani u nekim garnizonima? Pretpostavljam da vam je to jasno.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, ja to nisam uspeo da pronađem u mojim dokumentima. Ja sam samo našao drugi izveštaj generalnog sekretara o Srebrenici, a to je ipak suprotno.

SUDIJA ROBINSON: A vama je taj dokument potreban da biste mogli da odgovorite na pitanje?

SVEDOK ARIJA: Da, potrebno mi je jer se meni čini da je gospodin Anan rekao nešto sasvim suprotno.

SUDIJA ROBINSON: Gospodin Najs jeste li to pronašli?

TUŽILAC NAJS: Pa ja sam mislio da jesmo. Mislim da je to dokazni predmet 457, tabulator 2. To je barem rezolucija, a ovo drugo nisam siguran.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, imate li vi taj dokument?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja njega i citiram, gospodine Robinson.

SUDIJA ROBINSON: Dajte molim vas da to sudski poslužitelj pokaže svedoku. Dajte to molim vas svedoku. Neka to svedok pročita, te pasuse o kojima se radi. A sada mi kažu da je to dokazni predmet Odbrane 91. Pošto svedok to pročita onda će gospodin Milošević da ponovi svoje pitanje ukratko i svedok će onda da odgovori.

SVEDOK ARIJA: Časni Sude, moram da vam kažem da je ovo prvi put u životu da ja vidim ovaj dokument i prema zaglavlju bih zaključio da ovo nije redovan dokument Saveta bezbednosti, prema tome ja ne znam ko je ovo izdao. Meni se ovo ne čini da je ovo jedan zvaničan dokument Saveta bezbednosti. Nema ni broj ni nikakvu drugu oznaku.

SUDIJA ROBINSON: Dajte meni taj dokument, ja sam dobro upoznat sa rezolucijama Saveta bezbednosti. Čini se da je ovo izveštaj Generalnog sekretara koji je sastavljen na osnovu rezolucije Saveta bezbednosti i to je dokazni predmet 91. Gospodine Miloševiću vi ste citirali iz kog pasusa?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pet čini mi se, gospodine Robinson. Okrenite stranu, pogledajte tačku 5, pa onda, nadam se i 6 i 7.

SUDIJA ROBINSON: Da. U redu. Dajte onda ovo svedoku molim vas. Ja sam to označi, to je na drugoj strani.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Moj primerak?

SUDIJA ROBINSON: Vratite gospodinu Miloševiću njegov primerak. Dakle, to je izveštaj Generalnog sekretara na osnovu rezolucije.

SVEDOK ARIJA: Da, ono šta ste mi dali prvi put nije bio isti dokument, ali ovo ovde sad prepoznajem iako ga nikad ranije nisam video. U uobičajenoj je formi. O toj temi je časni Sude, izveštavao generalni sekretar Kofi Anan o Srebrenici i tamo se kaže da većina vojnika, većina vojske, veći deo vojske kao da je stvoren nekom mađijom, nekom čarolijom u takozvanoj Republici Srpskoj i da je većina njih potekla iz Beograda. Generalni sekretar Anan kaže sam da je bilo i ljudi koji su bili povezani sa mafijom, sa kriminalnim elementima i da je bilo aktivnosti kriminalnih koje je on opisao i u svom izveštaju i on kaže da je to zapravo odgovornost UN-a koja je izneverila jednu od svojih zemalja članica, a ovde se kaže suprotno. Kaže se da je bilo dostave municije, tenkova radara i tako dalje i da je sve to došlo iz Beograda, dakle nije bilo nikakve ni magije ni čarolije, već je to bila podrška koju je Beograd pružao oružanim snagama koje su prvobitno i bile iz Srbije, ali dakle oni nisu postojali nezavisno sami po sebi u Bosni, već su svi zajedno živeli pod istim krovom, u istoj zemlji i onda je provociran ovaj konflikt. Prema tome tu postoje razlike između izveštaja Galija i izveštaja Anana. Ovo je prvi put

da ja vidim ovaj dokument i kao što sam vam rekao, kad je sekretar Anan nekoliko godina kasnije procenio ovu situaciju, on je jasno stavio do znanja da su ove oružane snage došle iz Srbije, dakle, iz bivše Jugoslavije u Bosnu i Hercegovinu. Prema tome, mora da su tamo postojali određeni kontingenti oficira koji su živeli s druge strane. To je sve šta ja imam da kažem.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Arija, dajte da budemo korektni i da se zadržimo na izveštaju iz tog vremena kada je, znači, Butros Gali, 30. maja 1992. godine izveštavao Savet bezbednosti i kada je u njemu potpuno jasno da se oni delovi JNA, a ona je bila, kao što znate, Armija na celoj teritoriji Jugoslavije, koji su poreklom iz Srbije i Crne Gore, odnosno Savezne Republike Jugoslavije, povlače u Saveznu Republiku Jugoslaviju. To je ono što on konstatuje, a da su tamo ostali samo oni koji su građani te, kako vi kažete, novopriznate države. Zašto bi se oni povukli u Saveznu Republiku Jugoslaviju. Savezna Republika Jugoslavija je povukla svoje građane. Ne može Savezna Republika Jugoslavija valjda da povuče građane susedne države na svoju teritoriju. I Gali ovde potvrđuje da je Jugoslavija izvršila svoju obavezu i da povlači JNA, onaj deo koji njoj pripada iz Bosne i Hercegovine, a onda objašnjava, ako primećujete u ovome, ja mislim da to ne može da bude sporno ...

SUDIJA ROBINSON: Kad to iznesete, onda trebate da date mogućnost svedoku da odgovori ukoliko može.

SVEDOK ARIJA: Časni Sude, jedino šta mogu da kažem ovde je da ovo dovedem u kontrast sa izveštajem sekretara Kofija Anana i van toga mislim da nema nikakve koristi da ja komentarišem ovaj izveštaj Butrosa Galija, koji danas vidim po prvi put, iako sam bio član Saveta bezbednosti u to vreme. Ali mogu da komentarišem samo ovaj drugi izveštaj Kofija Anana, zato što sam bio deo te misije i mogu da dam tu kompletno tumačenje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Arija, vi ste pomenili maločas da je zato što Jugoslavija nije nešto izvršila da su joj zavedene sankcije. Ovo je izveštaj od 30. maja 1992. godine i u njemu stoji to šta stoji, šta sam vam citirao. Stoji takođe i sasvim jasno da su snage koje su ostale u Bosni "van kontrole JNA", a onda u tački 10 se kaže: "Što se tiče povlačenja ele-

menata Hrvatske vojske, koja se sada nalazi u Bosni, podaci koji sada stižu u Njujork, ukazuju na to da nije došlo do povlačenja. UNPROFOR je dobio pouzdane podatke o osoblju Hrvatske vojske u uniformama, koje deluju u okviru i kao deo vojnih snaga u Bosni i Hercegovini. Hrvatske vlasti su konstantno zauzimale stav da hrvatski vojnici u Bosni i Hercegovini su napustili tu zemlju i da se ne nalaze pod njenom kontrolom. Međunarodni posmatrači ne sumnjaju u to da su delovi koji se tamo nalaze, hrvatskih vojnih jedinica, upravo pripadaju Teritorijalnoj odbrani, paravojnim grupama ili Hrvatskoj vojsci. Pod ovim okolnostima nije jasno kako oni mogu da se povuku ili da se razoružaju, kako se zahteva od strane Saveta bezbednosti". Butros Gali saopštava ovde da se JNA povukla, da je vojska Republike Srpske izvan bilo kakve kontrole JNA, dakle Beograda, a da se Hrvatska vojska nije povukla. I sada, da li vam je poznato gospodine Arija, da upravo ovaj izveštaj je zadržao tadašnji predsedavajući Saveta bezbednosti, gospodin Hoenfelner (Peter Hohenfellner), predstavnik Austrije (Austria), da je zadržao da gospodine Arija podeli članovima Saveta bezbednosti i da je sačekao da prođe sednica Saveta bezbednosti na kojoj su usvojene sankcije protiv Savezne Republike Jugoslavije sa činjeničnim obrazloženjem koje potpuno odudara od ovog Galijevog izveštaja i da je tek nakon uvođenja sankcija ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, stanite molim vas. Kao jedno opšte pravilo da vam kažem da ne možete izneti više od dve, tri rečenice bez postavljenog pitanja zato što je inače veoma teško za svedoka da to prati i ne ide vama u korist. Takođe nije ni od kakve koristi toku suđenja. A sada pustite svedoka da odgovori ukoliko može.

SVEDOK ARIJA: Kao što vidite, časni Sude, ja sam bio u pravu. Ja nisam nikad video taj izveštaj, zato što to nama nije bilo podeljeno, ali mogu da dam jedan kratak opšti komentar. Da je za gospodina Tuđmana i gospodina Miloševića bilo veoma zgodno da se prikrije činjenica da se pretvarju da su to lokalne snage, a to su zapravo bile snage koje su predhodno došle iz Hrvatske ili iz Beograda i ja ne mislim da je gospodin Mladić išao na vojnu akademiju na Palama. On je išao na vojnu akademiju u Beogradu, kao i svi drugi oficiri.

SUDIJA KVON: Gospodine Arija, ja ne razumem ovo šta vi govorite. Znači da vi kažete da vama ovaj izveštaj nikad nije dostavljen. Jeste sigurni u to?

SVEDOK ARIJA: Da, apsolutno sam siguran. Ovaj izveštaj nije bio dostavljen. Kao što sam vam rekao, bilo je stvari koje sam video tek posle 11 godina i ja sam se konsultovao sa raznim mojim kolegama i ako pročitate izveštaj jedne Francuske komisije, oni su ustanovili da je bilo jako puno propusta, jako puno informacija koje nisu dostavljene na vreme i zato sam ja i spomenuo to da je bilo puno prikrivanja na samom početku.

SUDIJA ROBINSON: Da li ovaj dokument nosi broj izveštaja Saveta bezbednosti?

SVEDOK ARIJA: Pa ovo ima broj koji ukazuje na to da bi ovo mogao da bude dokument koji se delio jednom širem krugu, ali sada nemam svu evidenciju rezolucija Saveta bezbednosti. One obično imaju broj i datum i tako dalje.

SUDIJA ROBINSON: Da, ali ovo nije rezolucija. Ovo je izveštaj koji je sastavljen na osnovu rezolucije.

SVEDOK ARIJA: Da, tako je, to izgleda kao izveštaj. Ja sam siguran da je to izveštaj, ali ga ja ranije nikad nisam video.

SUDIJA ROBINSON: U redu. Gospodine Miloševiću, sat i 20 minuta će vam isteći za tri minuta. Šta vi kažete na to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pa ja na to zahtevam gospodine Robinson da mi produžite vreme još bar za jedan sat. Bar za jedan sat.

SUDIJA ROBINSON: Ja mislim da je sat možda malo previše, ali konsultovaću se.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Imaćete do kraja ove sednice, to znači do 12.30 i 10 minuta posle pauze.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Robinson, pokušaću onda da napravim neku selekciju, ali da imate u vidu da sam ja dobio ovu izjavu ovog svedoka od 500 paragrafa i da je ovde teško napraviti selekciju

kao skraćeno unakrsno ispitivanje. Gospodine Arija da li vam je poznato dakle, da je Peter Hoenfelner, koji je bio predsjednik Saveta bezbednosti za maj mesec 1992. godine, dakle u vreme kada je Savetu bezbednosti dostavljen ovaj Galijev izveštaj da bi Savet bezbednosti dalje odluke donosio na osnovu njega, zadržao ovaj izveštaj, da je sačekao da prođe sednica Saveta bezbednosti na kojoj su usvojene sankcije, na bazi predočenih činjenica koje su u potpunom neskladu sa ovim izveštajem a tek onda, nakon uvođenja sankcija distribuirao Galijev izveštaj. Naravno da nije mogao da ga zadrži za uvek. Je l' vam to poznato?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, ja sam jako dobro znao ambasadora Hoenfelnera i znam dobro Austrijance, kakvi su oni i ja sumnjam da bi jedan Austrijanac i to ambasador tako nešto uradio. Ali to čak možda nije ni relevantno zato što to ne bi uticalo uopšte na odluku Saveta bezbednosti o sankcijama. To dakle ne bi imalo nikakvog uticaja, nikako to ne bi izmenilo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa gospodine Arija, zar nije evidentno iz sadržaja Galijevog izveštaja da on ni po čemu ne stvara osnove za sankcije prema Saveznoj Republici Jugoslaviji, već možda samo prema Hrvatskoj, pošto on govori na jednoj strani JNA se povukla, a na drugoj strani se hrvatske snage nisu povukle. A kao što znate dobro Austrija je bila njihov saveznik. I vi sada zaključujete da Hoenfelner nije zadržao izveštaj, iako je to materijalna činjenica, jer je izveštaj 30. maja dat. Je l' vam to poznato?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Nisam upoznat sa tim da je austrijski ambasador namerno zavarao Savet bezbednosti časni Sude, ali ja nisam pročitao ovaj izveštaj, samo sam pročitao ovaj mali paragraf. Ne znam ceo dokument. Ako želite da se izjasnim o celom dokumentu, onda moram i ceo da pročitam.

SUDIJA ROBINSON: Apsolutno ste u pravu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U paragrafu, ja ću da požurim koliko mogu gospodine Robinson, nadam se da je ovo sasvim jasno i predpostavljam da je ovaj izveštaj Generalnog sekretara uveden kao dokazni predmet. U paragrafu 444 govoreći o pregovorima u Ženevi (Geneva) pod rukovodstvom Ovena i Stoltenberga (Thorvald Stoltenberg) kaže: "Došao je trenutak da se pregovara sa muslimanskom stranom i pregovarači su se složili da dovedu sedam članova Predsedništva te Republike: tre Hrvata, tri Srbina i jedan Musliman. Ponavljam, samo jedan Musliman". Sad ako mislimo na

isto Predsedništvo Bosne i Hercegovine, ne znam na koje vi mislite, ono je imalo ukupno sedam članova i njegovu nacionalnu strukturu nisu mogli da određuju međunarodni pregovarači, već je ona bila utvrđena u Bosni i Hercegovini. I uopšte nije tačno da je unutra bio samo jedan Musliman. Pa bar ta materijalna činjenica je znak da vi ovde upotrebljavate potpuno netačne tvrdnje, gospodine Arija.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, u to vreme ja sam na javnom zasedanju Saveta bezbednosti rekao da će pregovarači pokušati po svaku cenu da postignu sporazum, a onda sam rekao da je to bilo u najmanju ruku čudno da u Ženevu su mogli da dovedu po tri druga člana i samo jednog Muslimana i da je to bilo usled toga što je njega pretresala policija. On je bio jedini koga su mogli da dovedu na taj sastanak.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nikad čuo za tako nešto nisam. Nisam čuo da je na bilo kakav način, bilo koji predstavnik muslimanske delegacije, počev od Alije Izetbegovića, pa do ostalih, on je uvek imao veoma brojnu delegaciju, bio maltretiran od strane policije u Ženevi ili diskriminisan. To prvi put vi tvrdite, je l' tako?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, mogu samo da vam kažem da to stoji evidentirano u mojoj javnoj izjavi. Lord Owen je bio tamo. On nije protestovao, nije to osporavao. Tamo su se nalazili i drugi predstavnici i čak niko iz Saveta bezbednosti nije osporavao te podatke koje sam ja izneo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, a kad je to bilo recite mi molim vas? Pošto kažete da to imate u svojoj beležnici, kad je bio taj sastanak na koji je iz bosanskog Predsedništva došlo tri Hrvata, tri Srbina, Tri Srbina nikad nisu bila članovi bosanskog Predsedništva. Bili su Nikola Koljević i Biljana Plavšić, dva. Ne znam kako su mogla doći tri kad nisu bili članovi Predsedništva.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, ja nisam rekao da su bili članovi Predsedništva, ja sam rekao delegati, dakle tri predstavnika Hrvata, tri predstavnika Srba i jedan predstavnik Muslimana. Nisam rekao da su oni bili članovi Predsedništva.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da se ne zadržavamo na tome pošto ja smatram da je to potpuno jedna neosnovana tvrdnja. U paragrafu 11 u nizu pitanja koja neuobičajeno za jednog svedoka vi postavljate, stoji ovako: "Zašto je Savet bezbednosti UN-a po službenoj dužnosti delegirao, prebacio

glavnu odgovornost za rešavanje krize na Evropsku uniju", u zagradi, "Dejvida Ovena i Sjedinjene Države?". E sad mi recite, to vi postavljate pitanje zašto je, eto, na delegate Evropske unije i na, na Dejvida Ovena i, i Sjedinjene Države na Sajrusa Vensa, a pošto u daljem tekstu pominjete Torvalda Stoltenberga, koji je kao predstavnik UN-a zamenio Vensa, znači da vam je ta činjenica poznata, jer gospodine Arija pominjete, a Stoltenberg je Norvežanin i nema veze sa Sjedinjenim Državama, prema tome zar nije ovo pitanje koje kažete da su delegirali na Evropsku uniju i Ameriku, besmisleno. Vens je bio izabran jedno vreme, posle njega je došao Stoltenberg koji je Norvežanin, to ste vi ...

SUDIJA ROBINSON: Da. Kažite nam zašto ste postavili to pitanje.

SVEDOK ARIJA: Časni Sude, to je se ispostavilo da je to predstavljalo ogromnu katastrofu po ljude u Bosni, zato što su smatrali da Evropa i Evropska zajednica nisu adekvatno obavile svoj zadatak i ja sam to pitanje postavio međunarodnoj zajednici i ja se sećam da je ministar spoljnih poslova Luksemburga (Luxembourg) rekao da je ovo zastrašujuće, ovo je Evropa, ovo nije deo Sjedinjenih Država niti UN-a, već je to odgovornost Evrope, a Evropa nije na adekvatan način ispunila svoju obavezu. Časni Sude, moram da kažem da je za Savet bezbednosti to bilo vrlo prikladno. Zamislite da recimo usred Evrope se počini genocid, da se siluju žene i da se sve to sprovodi kao politika jedne države i da se sve to dohađa usred Evrope, da Savet bezbednosti je potpuno blokiran, ne može ništa da uradi i da se očekuje od Evropske zajednice da reši to pitanje.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je l' ste vi svesni toga da je tamo bio građanski rat i da su zverstva, odnosno da tamo uopšte nije moglo da bude, u takvom ratu i u takvim, i u takvim sukobima, uopšte nije ni moglo da bude nevinih strana?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, ja ću da ponovim svoj odgovor, ovo nije bio građanski rat, ovo je bio rat zavojevača.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, molim vas da se uzdržite od pitanja gde opisujete prirodu ovog sukoba. To sam već i ranije rekao, radi se o pravnom pitanju. Izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Hvala, gospodine Robinson. Govoreći o rezoluciji Saveta bezbednosti 740 (UN Security Council Resolution 740) od 7. februara 1992. godine, vi u paragrafu 60 kažete: “Kad je rezolucija usvojena, sećam se zadovoljstva koje su osećale Nesvrstane zemlje, zato što je odobrena ta rezolucija kojom je usvojen embargo na oružje. Nije nam bilo ni na kraj pameti da smo donošenjem te rezolucije nesvesno odlučili o sudbini bosanske Republike i da smo na taj način, od te zemlje članice oduzeli pravo na samoodbranu koje garantuje Povelja Ujedinjenih nacija”. O kakvoj vi to državi članici govorite 7. februara 1992. godine. Postojala je samo jedna zemlja, Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija. Tada Bosna i Hercegovina nije ni sama proklamovala nezavisnost, a priznata je tek 6. aprila 1992. godine, a u članstvo UN primljena 22. maja 1992. godine, a vi govorite o rezoluciji od 7. februara, dakle tri meseca ranije, pre nego što je to što vi nazivate članicom Ujedinjenih nacija, uopšte postojalo kao priznata država a to nesrećno priznanje u tim uslovima je i izazvalo rat, kao što znate i kao što su tvrdili mnogi međunarodni posrednici. Je l’ vam to jasno gospodine Arija?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: To mi je poznato. Poznat mi je ne samo ovaj prvi deo, već časni Sude, ja sam u svojoj izjavi rekao da je moja zemlja bila ta koja je podržavala da se očuva integritet i da nam je trebalo nekoliko nedelja od početka sukoba da shvatimo da nije Jugoslavija koja je postojala pod Titom, a da ni optuženi nije Josip Broz Tito i zato smo mi promenili naš stav.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, postavite poslednje pitanje pre pauze.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi, molim vas, pošto u paragrafima 53 do 56 vi govorite o vašoj podršci očuvanja, sad ste to pomenuli, teritorijalnog integriteta SFRJ. Istu podršku o očuvanju Jugoslaviji priožile su i druge članice Pokreta nesvrstanih u Savetu bezbednosti. E das mi recite kako izražavate žaljenje što je sprečavano naoružavanje secesionističkih političkih grupacija u SFRJ? Po Ustavu SFRJ oružane snage zemlje su bile samo Jugoslovenska narodna armija i Teritorijalna odbrana. Sve grupacije nastale radi ostvarenja secesije pojedinih republika, evo da uzmem primer, na primer “Patriotsku ligu” Bosne i Hercegovine, bile su nelegalne i trebalo je da budu razoružane. Je l’ vam to poznato? I da se to sprovelo, ne bi ni bilo rata.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, hoćete li molim vas da mi pomognete u čemu se sastoji pitanje.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, molim vas da preformulišete pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa da li vam je poznato da je u to vreme postojala podrška teritorijalnom integritetu Jugoslavije? Je l' tako, gospodine Arija?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: U koje vreme gospodine Miloševiću?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa u vreme ...

SUDIJA ROBINSON: Na koje se to vreme odnosi?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa u vreme ovih republika koje su izvršile secesiju. Bila je Haška konferencija (Hague Convention), bilo je više izjava svih mogućih svetskih zvaničnika da podržavaju teritorijalni integritet i suverenitet Jugoslavije i tako dalje. Moje pitanje je, kako izražavate žaljenje što je sprečavano naoružavanje secesionističkih političkih grupacija koje su mimo Ustava Jugoslavije, koja je bila jedina legitimna država, vršile nasilnu secesiju?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, Liga nesvrstanih u UN-u je podržavala teritorijalni integritet Jugoslavije dok Beograd nije počeo granatiranje Hrvatske. Onda nam je postalo jasno da je došlo do novog rata na Balkanu i ono šta sam ja izneo u to vreme, se ticalo onoga šta smo mi znali o situaciji u februaru 1992. godine. Ja sada ovde kažem, da smo mi znali kakve je name-re stvarno imao Beograd u to vreme, onda zapravo ne bi uradili ono šta smo uradili, zato što je ovaj embargo na oružje zapravo postigao potpuno suprotni efekat. On je doprineo svemu ovome i ja samo kažem da je na nama bila velika odgovornost i da su sve zemlje trebale da se mnogo odgovornije drže i da se suoče sa stvarnom situacijom na terenu. Zato što je ovaj embargo na oružje zapravo negativno uticao na sudbinu bosanskog naroda.

SUDIJA ROBINSON: Sad je vreme za pauzu za ručak. nastavićemo sa radom u 14.00. Gospodine Arija da vas podsetim da tokom ove pauze ne razgovarate ni sa kim o vašem svedočenju.

(pauza)

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, vaših 10 minuta kojih ćemo se vrlo striktno pridržavati.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa ja ću pokušati onda zaista vrlo kratko i brzo da prođem kroz ove dve teme. Gospodine Arija, u paragrafu 49 izveštaja misije Savetu bezbednosti uspostavljenoj prema Rezoluciji 819 (UN Security Council Resolution 819) kažete: "Njegovo divljenje generalu Valgrenu, generalu Morionu i vojnom i civilnom osoblju UNPROFOR-a". Dakle, u aprilu 1993. godine posle posete Bosni i Hercegovini imali ste odnos divljenja prema generalima Valgrenu i Morionu i prema drugim pripadnicima UNPROFOR-a, a sada tvrdite da su oni naveli muslimansku stranu da prihvati kapitulaciju u obliku sporazuma o demilitarizaciji Srebrenice. Je li to opet naka promena vašeg stava?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, svi znaju da ja cenim napore zemalja koje su doprinele snagama UNPROFOR-a i to je jedan paragraf u toj izjavi. Ipak, ja sam čak dodao da je holandska Vlada uzela na sebe posebno veliki teret odgovornosti u vreme masakra u Srebrenici, šta mislim da bi trebalo da stvorim presedan i za druge zemlje. Ja nikada nisam promenio moje mišljenje o snagama UNPROFOR-a, međutim kada sam ja rekao da smo mi bili prisiljeni da kapituliramo, to je tada bilo tačno. Oni su tada na terenu znali da nikakva druga pomoć neće da dođe. Ja sam tada rekao predsedniku Izetbegoviću: "Niko neće da dođe i da vam pomogne". Prema tome ja cenim snage UNPROFOR-a i ono šta su one učinile i to smo stavili u izveštaj. To nije bio samo moj stav, nego stav svih delova delegacije Saveta bezbednosti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Arija, a je li vam poznato da ta zona nije demilitarizovana, da je unutra delovala 28. divizija pod komandom Nasera Orića i da je pre tih događaja 1993. godine i posle njih, zaštićena zona služila kao tačka oslonca za vršenje stravičnih zločina po srpskim selima okolo, da je preko stotinu srpskih sela u okruženju uništeno, stanovništvo pobijeno ili izbeglo odatle? Da li vam je išta od toga poznato?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Ono šta sam ja rekao tada, a to govorim i danas, je to da smo znali da je Srebrenica opkoljena i da je pod opsadom, da je bombarduje, da se granatira i to je ono šta smo tada znali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li vam je poznato koliko smo mi iz Srbije i ja lično, uložili napora, da upravo te 1993. godine da ne dođe do većih sukoba i ne dođe do tih stravičnih posledica, šta je poduprlo

tada i rukovodstvo Republike Srpske i da dođe do tog sporazuma i smirivanja situacije na tom terenu gde su bili počinjeni ogromni zločini, stravični zločini. Je l' vam to poznato?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, poznato mi je da je gospodin Milošević dugo vremena govorio u mnogim izjavama i davao mnoga obećanja, međutim ta obećanja prema međunarodnoj zajednici nisu ispunjena i zato je međunarodna zajednica preduzela odlučnu akciju i zaustavila ga. To je ono šta ja znam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Meni nije poznato ni jedno obećanje koje sam ja dao kao obećanje, a koje nisam ispunio, ali za to nemamo vremena da raspravljamo. E sad, ovo drugo pitanje koje želim da pokrenem. Izgleda mi da vi kao krunski dokaz, koji iznosite u potvrdu ovih učestalih tvrdnji o genocidu koji su Srbi i Jugoslavija izvršili nad Muslimanima, dakle iznosite naredbu Međunarodnog suda pravde o privremenim merama od 8. aprila 1993. godine, je l' tako, gospodine Arija?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, veoma je važnoda se kaže jedna stvar. Ja se nikad nisam obratio jugoslovenskom narodu, ja nikada nisam ni ti govorio o jugoslovenskom narodu. Njih ne treba kriviti za zločine koji su počinjeni u ime njihove zemlje. To je strašno, jer znam kroz šta je sve prošlo srpsko stanovništvo zbog načina vladavine beogradskog režima. Ja nikada nisam govorio o jugoslavenskom narodu kao celini.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Arija, ja vas ovde ne pitam o tome da li ste govorili. Vi govorite o tome da je Međunarodni sud pravde merama od 8. aprila i citiram: "sporu koji se tiče konvencije o kažnjavanju zločina genocida pokrenula Bosna i Hercegovina protiv SRJ" i to vam je taj krunski dokaz šta je uradio Međunarodni sud pravde, pa vam sad citiram u paragrafima 178 i 180 vi kažete: "Sud je rekao da trebaju da se uvedu sledeće privremene mere dok Sud bude odlučivao o predmetu", 179: "Da Jugoslavija, Srbija i Crna Gora zajedno sa svojim agentima i surogatima u Bosni i drugde, odmah moraju da prestanu i da se suzdre od svih dela genocida i genocidnih dela protiv naroda i države Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se, na ubistvo, masovna pogubljenja, silovanja, teške ozlede, takozvana etnička čišćenja, bezobzirna razaranja sela, gradova, područja i gradova, opsadu sela, izgladnjivanje civilnog stanovništva, bombardiranje civilnog stanovništva i zatvaranje stanovništva u koncentracione logore", su predložene mere Međunarodnog suda pravde. Međutim moje pitanje glasi

gospodine, gospodine Arija, zar vam nije jasno iz samog teksta koji vi citirate, da to šta ste vi naveli uopšte nije sastavni deo odluke Međunarodnog suda pravde, odnosno izreke Međunarodnog suda pravde, nego je ta rečenica sastavni deo vlade, zahteva Vlade Bosne i Hercegovine, a ne sastavni deo sudske naredbe. Dakle, vi gospodine Arija obmanjujete one koji ovo slušaju, tvrdeći da je ovo šta sam vam sad citirao, sastavni deo sudske naredbe, a u stvari ste citirali zahtev Vlade Bosne i Hercegovine koji je naravno napisan na najgori mogući način protiv srpske strane.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, to je bilo po prvi puta da je Međunarodni sud pravde preuzeo takav predmet. Preuzeo, gospodine Miloševiću, je na osnovu monumentalne količine dokaza koji su mu podastreti i to je tek jedan deo, jedan citat iz celog naloga Suda, Međunarodnog suda pravde. Ako uzmemo dovoljno vremena i pročitamo i ostatak tog naloga, videće se da se to stalno ponavlja tokom celog dokumenta. To je najdetaljniji nalog Suda tog tipa i to je po prvi put da je razmatrano pitanje genocida.

SUDIJA ROBINSON: Ako sam ja dobro shvatio gospodina Miloševića, on kaže da ono šta stoji u paragrafu 179, da je to tek zahtev za uvođenje privremenih mera i da to samo po sebi ne čini deo same odluke Suda. Trebali bismo da pogledamo samu presudu da budemo sigurni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Robinson, vi dobro znate, a nadam se da gospodin Arija sa svojom diplomatskim iskustvom bi morao da zna da izricanje privremenih mera Međunarodni sud pravde ne ulazi u *meritum* stvari i ne utvrđuje konačno činjenično stanje. On samo podseća da postoji obaveza poštovanja odredbi konvencije, ali ne konstatuje da je došlo do njegovih povreda. Pogledajte molim vas imate na strani, ja sam dobio ovo u vačšm ovom paragrafu, tabulatoru broj 9. Dakle, posle svih ovih iznošenja gde se naravno citiraju rečenice koje je dala Bosna i Hercegovina, jer je to predmet o kojem odlučuje. Posle svih ovih citiranja piše lepo, to je strana 24: "Iz ovih razloga Sud donošenje konačne odluke o ovom predmetu u postpku započetom 20. marta 1993. godine od strane Republike Bosne i Hercegovine protiv Savezne Republike Jugoslavije da će se sledeće privremene mere uvesti: (A) Vlada Savezne Republike Jugoslavije odmah u skladu sa svojim obavezama iz Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida od 9. decembra 1948. godine preduzeti sve mere unutar njihovih moći da spreče počinjenje zločina genocida" i tačka 2: "Vlada Savezne Republike Jugoslavije posebno mora da osigura da vojne, pravovojne ili neredovno nao-

ružane jedinice koje ona možda podržava”, naglašavam, “možda podržava ili upućuje, kao i sve osobe ili organizacije koje su možda pod njihovom kontrolom ili uticajem da ne počinu niti jedan čin genocida, niti zaveru s ciljem počinjenja genocida, niti da se direktno javno podstiču na genocid, bez obzira da li je usmeren protiv muslimanskog stanovništva Bosne i Hercegovine ili bilo koje druge nacionalne, etničke ili rasne ili vjerske grupe” i na kraju pod (B): “Vlada Savezne Republike Jugoslavije i Vlada Bosne i Hercegovine ne treba da preduzmu bilo kakve mere i moraju da se osiguraju da se ne preduzmu nikakve mere koje bi mogle da pogoršaju postojeći spor u vezi sa sprječavanjem ili kažnjavanjem zločina genocida ili da otežaju rešenje tog problema ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, stanite, stanite. Mi imamo ovde tu odluku pred nama i mi možemo da je pogledamo da vidimo šta tačno u njoj stoji. Međutim meni se čini da ono šta stoji u paragrafu 180 izjave ovog svedoka, da to može da se nađe u drugom paragrafu, strani 24 odluke. Međutim, ono šta je u paragrafu 179, toga ne nalazimo u samoj odluci Suda, ali kao što sam rekao, mi imamao sve te dokumente i mi sve to možemo da pogledamo i o tome da stvorimo svoj zaključak. Molim vas da nastavite, već ste premašili svojih 10 minuta. Zato mislim da sad morate da završite.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Doktore Arija, moja pitanja se odnose na izveštaj koji ste vi podneli Ujedinjenim nacijama i na vaše komentare na raznim konferencijama za štampu. Prvo molim vas pogledajte tabulator 17 našeg dokaznog predmeta.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Koja strana?

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Tabulator 17 pod naslovom “Transkripti Arijinih traka”. Imate li to? I u ovom odeljku nalazi se izvestan broj vaših izjava koje su snimljene pošto ste posjetili Srebrenicu i tokom vaše posete tom delu sveta. Sada bih želeo da prvo pogledamo tu prvu stranu. Pri dnu strane stoji paragraf koji počinje rečima: “A ovakvih uslova nema. Ovo je prvi put. Ja sam član Saveta bezbednosti. Moje kolege to nisu znale da moramo da tražimo dozvolu da doktor može da uđe u Srebrenicu” i zatim vi dalje kažete da ste šokirani, da je to jedna ozbiljna stvar i da ste bili šokirani uslovima koje ste zatekli. Vaše svedočenje uglavnom se odnosilo na saznanje i predhodne informacije i meni se čini da ovo šta ovde stoji da je pomalo različito

od onoga šta ste nam ranije rekli. Meni se čini da tu stoji da vama uslovi u Srebrenici nisu bili poznati. Da li je to tačno?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, to je apsolutno tačno. Situacije i uslovi kao što sam ih opisao u toj izjavi, to je izjava data za BBC (BBC).

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: A na drugoj strani, ako pogledamo drugi paragraf, na drugoj strani vi kažete: "Ono šta su Ujedinjeni nacije tamo učinile je izuzetno" i zatim navodite konkretne zemlje i njihove trupe, poput Kanade (Canada), Bangladeša (Bangladesh), Rusije i Danske. Prema tome meni se čini da ste vi bili impresionirani onim šta su Ujedinjene nacije učinili u Srebrenici. Da li je to tačno?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, ja sam to već rekao. Ja izuzetno cenim sve ljude koji su tamo radili.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Idemo sad na sledeću stranu koja u gornjem desnom uglu ima broj 842. Pogledajmo sada treći paragraf, predzadnja rečenica, kažete da UNHCR radi fantastičan posao, vidite li to?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Citiram: "Svakako trebamo da pomognemo onima koji nisu lokalni meštani, a žele da odu" i u sledećem paragrafu kažete: "Sastali smo se sa muslimanskom vladom i oni nam nisu rekli da njihovi ljudi ne žele da odu. Niko nas na ulici nije pitao da ode". Da li je tada otvoreno pitanje bilo to da su zapravo civilne vlasti želele da zadrže veliki broj civila unutar te zaštićene zone u Srebrenici?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: To nije bio naš utisak.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Da li je sporno bilo to da ljudi nisu rekli da žele da odu?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Ja bi bio iznenađen da ljudi nisu želeli da odu zato jer su tamo živeli u groznim uslovima i nas je zapravo impresioniralo nešto upravo suprotno, oni nisu želeli da odu čak ni u tim okolnostima. Čak ni uz činjenicu da su bili pod opsadom i okruženi srpskim paravojnim snagama.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Srebrenica je bila grad sa dosta ljudi, ja sada ne znam možda koji je broj tačan, mislim vi to možda znate bolje od

mene, ali čini mi se da je ranije tamo živjelo nekih 10.000 ljudi, a da ih je onda živjelo 40.000.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: 70.000.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Hvala na ispravci. Znači celo to stanovništvo povećalo se u toj meri da lokalne vlasti nisu imale ni mogućnosti, ni infrastrukturu da zadovolje potrebe takvog broja izbjeglica?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Tamo uslovi nisu bili dobri ni za 500 ljudi. U vreme kad smo mi došli tamo njih nije bilo 70.000, nego možda 10.000, 15.000.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Međutim radi se o sledećem. Ta zaštićena zona stvorena je tako da je u nju uvezen veliki broj ljudi, daleko veći nego što je mogao da se održi u tom gradu. Taj grad jednostavno nije imao infrastrukturu da se toliko mnogo ljudi tamo smesti?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Ovo je prvi put da to čujem.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Pa nisu li zbog toga uslovi tamo bili grozni, voda, uslovi života, nedovoljni smeštaj, nedovoljna hrana. Taj gradić nije bio tamo da u njemu živi toliko mnogo ljudi.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Stvarnost je bila sasvim drugačija gospodine. Kuća nije bilo zato, jer su bile granatirane. Kuća nije bilo zato, jer su bile uništene. Nije bilo lekova i nije bilo vode, jer je vodovod presečen, nije bilo struje, jer je dalekovod presečen. Ni 500 ljudi tamo više nije moglo da živi.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Da li ste u vreme dok ste bili tamo znali da su bosanski Srbi rekli da su oni suočeni sa napadima od strane muslimanskih snaga koje su se zadržale u toj enklavi?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Ja sam pratio kanadskog komandanta bataljona u Srebrenici i ja nikad neću zaboraviti kako me je brigadir Hejz srpskim oficirima i njih meni predstavio imenima i rekao: "ovo je gospodin taj i taj, ovo je gospodin taj i taj, gospodin taj i taj", a onda je pogledao na drugu stranu gde su bili neki ljudi u gotovo civilnim odelima i rekao: "A ovo su moji prijatelji sa muslimanske strane". Oni su bili veoma lako naoružani, dok je grad bio okružen teškim oružjem, teškom artiljerijom i pod apsolutnom kontrolom srpskih paravojsnih snaga. UNPROFOR je kasnije pronašao da su ljudi u Srebrenici imali veoma lako naoružanje.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Možda ste u pravu kada je u pitanju oružje koje je okruživalo Srebrenicu, ali ja vas o tome ne pitam. Ja vas pitam da li ste vi znali da su tada postojale snage koje je vodio njihov lokalni komandant, koje su izlazile iz Srebrenice i borile se protiv snaga bosanskih Srba u okolnim područjima? Da li ste tada znali da je to otvoreno pitanje?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: To je pitanje koje je uvek potezao gospodin Karadžić. Toga se apsolutno sećam.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Da li ste znali za ime komandanta koji je vodio te snage, čovek po imanu Naser Orić?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da.

prevodioci: Ispravka prevodioca: Odgovor svedoka je bio ne.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Idemo sada na sledeću stranu, zadnja tri broja su 843. Na sredini strane stoji jedan dosta dugačak paragraf. Jedan od predstavnika UNHCR-a objasnio je da je grad pretrpan, da je nemoguće pomoći stanovništvu, objasnio probleme sa doktorima, snabdevanjem, hranom i negde pri sredini strane nalazimo na ovo: "Ali glavno je pitanje bilo da li treba da se borimo za pravo ljudi da ih se evakuišemo iz Srebrenice ili za njihovo pravo da tamo ostanu uz puno dostojanstvo i sigurnost. UNHCR će da učini sve šta može, a nadam se da će i političari i ambasadori da budu od pomoći u pregovaranju proširenje zaštićene zone". Dakle, prvo da se vratimo na to. Civilne vlasti u Srebrenici donele su odluku koja se odnosila na sve ljude koji su se nalazili u zaštićenoj zoni, kojom su naložili da ne smeju da napuštaju zaštićenu zonu. Da li ste vi znali za to?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, donesena je jedna rezolucija kojom je kreirana ta zaštićena zona, međutim ta zona je bila veoma nezaštićena i kada smo se vratili u Njujork u Savet bezbednosti, mi smo im rekli da ne možemo da ponovimo taj mehanizam za sledeće, dalje zaštićene zone koje su bile tada predložene i ako se sećate Savet bezbednosti je kasnije donelo rezoluciju kojom nije sprečeno ponavljanje patnji koje su pretrpeli ljudi u Srebrenici.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Sada da se vratimo na vaš izveštaj koji je pod tabulatorom 15, i u gornjem levom uglu stoji oznaka 4.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: To nije moj izveštaj. To je izveštaj naše misije.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Da svakako. Vi ste samo jedan od predstavnika ta delegacije i zato smo mi ovo identifikovali sa vama. Dakle, ako pogledamo ovaj izveštaj u čijem ste sastavljanju i vi učestvovali, na strani 4 se navodi zadatak i obim aktivnosti i u pasusu 3 vi kažete: "Vođe tri zaraćene strane", sa kojima ste se vi sastali, zar ne?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Predsednik Izetbegović, doktor Karadžić i Mate Boban. Vi se niste sreli sa predsednikom Miloševićem tokom sastavljanja ovog izveštaja, zar ne?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, tako je.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Vi ste vodili razgovore i tokom svedočenja ste više puta spomenuli, dali ste komentare o raznim stranama, ali vi ste dobili podatke o tome da su sve strane činile zverstva na različitim nivoima, ali da su Srbi bili jedini ti koji su zauzimali teritoriju. Je li to tačno?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, ja sam o tome obavešten. Takođe sam obavešten o tome šta je generalni sekretar Kofi Anan tada nazvao moralnom ekvivalentnošću ili jednakošću strana. To je nešto sasvim drugačije.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: I zato ste se vi sastajali sa svim stranama u sukobu. Dakle, od hrvatskog rukovodstva, do rukovodstva bosanskih Srba, pa sve do rukovodstva Muslimana, zar ne? Vi ste se sa svima njima sastajali?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Pa ne baš. U to vreme se nismo sastali sa predsednikom Miloševićem i to iz jednog konkretnog razloga, što nismo želeli da se mešamo u pregovore koji su vođeni sa Ovenom i sa Vensom i upravo iz tih razloga se nismo sastali sa njim. Ne zato što nismo mislili da je on jedna od strana u sukobu, baš naprotiv, mi smo smatrali da je on jedna od glavnih strana.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Ali čini se da vi ovo ne spominjete u izveštaju, zar ne?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Ja mislim da sam ja spomenuo u izveštaju zašto se nismo sastali sa njim i ako hoćete ja sad to mogu da pročitam.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Da, molim vas da mi pokažete gde je to.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Ja moram prvo to da nađem.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Verovatno to sudije mogu i same da nađu kada budu imali vremena, jer moje je vreme ograničeno. Vi ćete to svakako da shvatite i ja hoću da se usredsredim na jedno konkretno pitanje i da to obavim što je moguće pre. Molim vas pogledajte stranu 7 izveštaja, pri dnu strane, tačka 27(C). Tu stoji da je doktor Karadžić naveo misiji tokom sastanka na beogradskom aerodromu, da on neće da zauzme grad, da će odmah da se uključi voda i da će da dozvoli da se prolaz humanitarnim konvojima. Da li bi bilo ispravno da se kaže da što se tiče snaga koje su postojale u tom trenutku, očigledno je bilo da je doktor Karadžić imao dovoljno snage, oružanih snaga i oružja da uđe u Srebrenicu u tom trenutku da je to želeo?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Pa to baš nije on nama govorio istinu, kao što smo mi tu naveli u izveštaju. On nije zauzeo grad, ali grad je bio otvoren i kad mo mi ušli u Srebrenicu videli smo kako srpski paravojnici paradiraju gradom zajedno sa brigadirom Hejsom i ako to nije dokaz da su oni držali grad pod kontrolom, onda ne znam šta jeste.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Ali to je drastično drugačije od onoga da se preuzme vlada, da se preuzme infrastruktura i da vojnici zapravo zauzmu grad. To je potpuno drugačije od toga, zar ne?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Pa infrastruktura inače nije postojala, nije bilo vojnika na ulicama, samo su bili nesrećni ljudi koji nisu imali smeštaj. Koji nisu imali ni vodu, ni lekare, nisu imali ni lekove, dolazilo je do epidemija, dakle taj grad je bio otvoreni zatvor.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Dakle, ovo je bilo nešto sa čim ste vi bili upoznati tokom vaše misije za UN o tome da je doktor Karadžić tada 1993. godine bio u toj situaciji, da je znači opkolio Srebrenicu?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Pa da. Mi smo to njemu opisali i mi smo zapravo tražili od njega da dozvoli lekarima da uđu u grad, on to nikad nije uradio.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Ako pogledamo sada vaše beleške na strani 11 i ako se podsetimo pasusa 46 i 47 koje smo već obradili, situacija u kojoj ste se nalazili vi i drugi članovi vaše misije, vi ste došli do tog zaključka da ove bezbedne zone treba dalje da postoje, da možda treba da se promeni zadatak UNPROFOR-a, ali korišćenje i namena jednog takvog mesta kao što je Srebrenica, treba da se nastavi.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Nisam vas sasvim shvatio.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Dakle, zar ja nisam dobro protumačio ono šta stoji u pasusu 46 i 47, a to je: da ove bezbedne zone, enklave, zaslužuju pažnju, ali da prisustvo UNPROFOR-a treba da se poveća. Dakle, treba da se promeni uloga UNPROFOR-a tako da oni imaju nadzor nad prekidom vatre i tako dalje i da imaju više ovlašćenja da se umešaju u konflikt. Dakle, to je situacija u kojoj ste se vi našli i vi ste zauzeli taj stav. Vi ste zaključili da umesto da se menja čitava politika u odnosu na Srebrenicu, vi ste sa drugim ljudima u vašoj misiji zaključili da treba da se nastavi sa takvom politikom.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Ne, upravo suprotno. Mi smo se vratili u Njujork i jedna od tačaka našeg izveštaja je govorila o tome da iskustvo Srebrenice ne sme da se ponovi i da se u buduće bezbedne zone trebaju da formiraju pod drugim uslovima, dakle sasvim suprotno od onoga šta ja govorim.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Očigledno je da je došlo do nekog nespo razuma između mene i vas po prvom pitanju, ali ostavićemo to za sada po strani.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Kej, da se vratimo na jedno pitanje koje ste ranije postavili. Jeste li vi pitali svedoka da li su uslovi u Srebrenici, patnja muslimanskog stanovništva, uslovljeni bili uglavnom ili isključivo time što ih je tamo bilo previše, a ne nečim drugim? Da nije bilo nekih drugih razloga za to?

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Časni Sude, ako se sada osvrnemo na taj deo pres konferencije, dakle tabulator 17, tada u to vreme se govorilo o tome da šteta naneta gradu, uključujući škole, zgrade i tako dalje i oklnosti pod kojima su živeli ljudi, da je sve to takođe bilo uslovljeno i samim brojem ljudi koji su potražili sklonište u tom mestu na toj teritoriji. Pri vrhu strane 843 stoji ono gde se kaže da je grad toliko prenatrpan da ne može da se pomogne svima.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Je l' želite da ja dam neki komentar?

SUDIJA ROBINSON: Svakako.

SVEDOK ARIJA: Dakle, to bi bilo rekreiranje tih okolnosti. Časni Sude, ja sam posetio jednu od škola u Srebrenici gde pet dana pre našeg dolaska ili nedelju dana pre našeg dolaska, je došlo do granatiranja tog objekta i bilo je

još uvek tragova koje su ostavile žrtve tog granatiranja. Dakle, u tom gradu nije bilo lekara, nije bilo lekova i puno je ljudi došlo u taj grad iz malih sela oko Srebrenice koja su već bila zauzeta od strane srpskih paravojnika. Prema tome, možete da zamislite kakvi su bili uslovi u tom gradu. Nije bilo smeštaja, nije bilo lekara, nije bilo ničega. Ljudi su živeli na ulicama. Dakle, nikakve infrastrukture nije bilo. Pored svega toga oni su bili opkoljeni, bili su zastrašeni jer je oko njih bila velika oružana sila i zapravo niko nije imao nikakvu kontrolu. Dakle, mi smo pokušavali u to vreme nešto da uradimo, ali vremenom je Srebrenica prestala da bude centar interesovanja međunarodne zajednice i onda znamo do kakvih je tužnih posledica to sve dovelo.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Najs.

DODATNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Samo jedna ili dve stvari na koje ćemo da se nadovežemo gospodine Arija. Izveštaj pod tabulatorom 15. Postavljena su vam pitanja o tačkama 46 i 47. Sugerisano je da ste vi bili pristalica toga da se nastavi sa politikom stvaranja i održavanja bezbedonosnih zona. Jeste li vi preporučivali da se to nastavi ili ste preporučivali nešto kompletno drugačije?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Mi smo preporučivali nešto kompletno drugačije, samo je ime bilo isto.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I te razlike koje vi smatrate ključnima, dakle šta je to bilo važno u tim razlikama koje ste preporučivali?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Mi smo tražili zaštitu. U tome je bila razlika i časni Sude, ja sam siguran da ste vi sa time upoznati da način formulisanja teksta u ovim nacrtima dokumenata UN-a je veoma bitan. Na francuskom se to kaže zone, zaštićene zone, na engleskom se kaže bezbedne zone i prema tome svako to može da tumači na svoj način i to se upravo i desilo. Dakle, zadatak koji smo mi tražili je bio sasvim drugačiji iako je ime ostalo isto.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U vašem izveštaju vi govorite o moralnoj jednakosti koju je spomenuo gospodin Kofi Anan. Možete li da nam objasnite taj termin?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: UN je imao običaj da primeni sledeću formu-
laciju obe strane, dakle i žrtva i agresor i ja mislim da je generalni sekretar
rekao “moralna jednakost strana” u tom smislu da je pokušavao zapravo
da bude neutralan, a u situaciji u kojoj je inače bilo teško da se ostane neu-
tralan.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ali da li je zapravo postojala neka pristrasnost
ovde?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Pa ja mislim da to bila reakcija na to da oni
nisu želeli da izgledaju više neutralno nego što je bilo apsolutno neophod-
no, zato što ona odluka Međunarodnog suda pravde, u kojoj se spominje
Konvencija o genocidu, to je stvaralo određenu obavezu za strane da se
toga pridržavaju i to ih je dovelo u tešku situaciju.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vojske koje nisu bile priznate u tom trenutku,
recimo Vojska Republike Srpske i tako dalje, da li su one dobijale isti tretman
u odnosu na državu.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Nisam vas razumeo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Možda ćemo na to kasnije da se vratimo, ali to
šta ste spomenuli da niste spomenuli Miloševića, to se nalazi u vašoj izjavi,
a ne u vašem izveštaju.

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, u pravu ste.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Rekli ste da se Karadžić žalio na muslimanske
snage koje su napadale iz Srebrenice. Dok ste vi bili tamo, vi ste se tamo
nalazili u društvu srpskih vojnika koji su izgledali kao da imaju kontrolu nad
tom situacijom?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Jesu li se oni vama žalili, dakle ti ljudi koji su bili
na terenu o tome da se na njih napada iz enklave?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Ne, apsolutno ne. Oni su čak šta više šetali
gradom nenaoružani, dakle išli su svuda okolo, nisu se nikad žalili na neku
opasnost koja im pretila od bosanskih snaga u enklavi.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I gospodin Kej vam je postavio dva pitanja na
koja ću ja da se nadovežem. Jedno je sledeće, vi ste dali jedan generalni opis

toga kako nije bilo vode, lekova i tako dalje. Možete li da nam date jedan primer, a mislim da se to nalazi i u vašem izveštaju, primer koji uključuje Karadžića i vodu?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, na kraju sastanka na aerodromu doktor Karadžić je rekao da je upravo išao da se vidi sa gospodinom Miloševićem u njegovoj kancelariji i to je bio razlog što se on nalazio u Beogradu. Dakle, mi smo se sa njim sastali na Beogradskom aerodromu i ja sam mu rekao: "Doktore Karadžiću znate, problem da vodom je veliki problem koji može odmah da se reši" i on je rekao: "Ja ću to odmah da rešim", a nije to nikad uradio.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I konačno na pitanje gospodina Keja, gde ste vi izražavali divljenje za snage UNPROFOR-a, ali ste istovremeno rekli da te snage koje ste vi tamo videli, su bile podređene srpskim snagama. Mislim da se to odnosilo na kanadski bataljon?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Ne, to se radilo o britanskim oficirima i to nije bilo u Srebrenici. Mislim da je komandant kanadskog bataljona bio veoma ljut zbog toga što nije imao dovoljno podrške i puno britanskih zvaničnika su se privatno žalili meni zbog toga što su dobijali naređenja da ne talasaju. Dakle, to je bilo uputstvo: "Nemojte da talasate" i to je bio razlog što su oni imali takav odnos sa srpskim snagama.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dakle, vaše divljenje tim snagama je bilo usled toga što su oni delovali na način na koji su delovali?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da. I oni su svakako delovali po uputstvima koja su imali.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Časni Sude, što se tiče ovog predmeta pred Međunarodnim sudom pravde, ja mislim da sam ja to već obradio tokom svog glavnog ispitivanja. Optuženi je sugerisao da ste vi bili zavarani od strane propagande koju je vodila bosanska strana. Recite sam molim vas kako ste vi mislili da ste postigli jedan uravnoteženi stav tokom sastavljanja vašeg izveštaja?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Dakle, jedino šta je bilo bitno je relanost na terenu, kako je to stvarno izgledalo na terenu, ja ne mislim da je bilo čija propaganda mogla to da iskrivi. Ja u to vreme nisam predstavljao svoju zemlju. Ja sam predstavljao jedan region i ja nisam dozvolio sebi da se kod mene razvije neka pristrasnost i to je razlog zašto sam ja ovde danas.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste želeli da odete u Srebrenicu?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, mi smo želeli da odemo da vidimo šta se tamo događa. Mi smo prikupljali podatke i u to vreme pakistanski ambasador je bio predsedavajući Saveta bezbednosti i nije bilo jednostavno da dobijemo dozvolu da odemo u Srebrenicu. Mi smo pre toga vodili velike razgovore i onda su nam odobrili tu misiju. Mi smo trebali tamo da odemo da prikupimo podatke. To je bila veoma važna poseta.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I ono šta ste vi videli, optuženi vam je sugerisao da je postojao propagandni rat, ali dakle ono šta ste vi videli, je li se to uklapalo sa slikom koju ste dobili preko medija ili je to promenilo vaše viđenje?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Pa situacija je bila gora od onoga šta smo mi do tada znali. Ja sam rekao da je jedan britanski novinar bio taj koji je prvi pokazao svetu šta se događa i to je nateralo i generala Moriona i Savet bezbednosti da stupe u akciju, ali kad smo mi došli tamo, videli smo da je situacija mnogo gora. Bila je nezamisliva. Ja se sećam da sam rekao ruskom ambasadoru, koji je imao funkciju u Savetu bezbednosti, ja sam mu govorio: "Znate, vi uvek govorite o opsadi Lenjingrada (Leningrad), ovo je Lenjingrad, ali u drugoj razmeri, morate ovo da vidite". I čak i ruski ambasador, koji je bio sa nama u toj poseti, je potpisao izveštaj zajedno sa nama. Dakle, on se sa svim tim složio.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Još samo dva pitanja. Optuženi vas je pitao, dakle optuženi vas je pitao nešto o tome kako je etničko čišćenje krivično delo. To stoji u izveštaju i vi ste nam rekli nešto o tome da je optuženi imao duple standarde. Da li je to on šta opisuje etničko čišćenje kao krivično delo i uklapa se sa vašim poimanjem tih dvostrukih standarda?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da, znate ja se sećam da sam opisao članovima Saveta bezbednosti kako ja to doživljavam. Ja mislim da je puno značenje termina etničko čišćenje postavljanje bombi u kuće da bi se zaplašilo, da bi se terorisalo stanovništvo i da bi se ono raselilo. Mi sad znamo šta znači taj termin, šta znači ta užasna politika.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste pogrešno shvatili moje pitanje i to je moja greška. Da li je optuženi javno rekao da je etničko čišćenje kao zločin, kad je on to opisao kao zločin, da li se to uklapa sa ovim vašim opisom duplih standarda, dvojakog pristupanja?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Da apsolutno. S jedne strane se uvlačila međunarodna zajednica u beskonačne pregovore, a s druge strane njegovi ljudi Karadžić, Mladić i tako dalje su u Bosni i Hercegovini sprovodili politiku etničkog čišćenja, zločina protiv čovečnosti i tako dalje. U jednom trenutku je međunarodna zajednica postala svesna šta se događa, ali to je poslužilo svojoj svrsi, da se promeni geografija terena.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I sad kad smo došli do tog izraza da se "promeni geografija terena", ja ću da vam onda postavim moje poslednje pitanje. Dakle, termin Velika Srbija je nešto šta ste vi upotrebili u vašem izveštaju, ali to nije nužno vezano za samog optuženog. Kako ste vi shvatali taj termin Velika Srbija i pokušaj da se ona uspostavi?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Pa bilo je teško shvatiti kako jedan deo bivše Savezne Republike Jugoslavije je spreman da preživi sankcije ukoliko nisu mislili da će nešto time da dobiju, da će da dobiju neku teritoriju, da će nešto time da postignu.

TUŽILAC NAJS: Mi nemamo više pitanja za ovog svedoka.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ako dozvolite jedan minut, pošto je gospodin Najs tek sad pomenuo da sastanak sa Karadžićem na, na aerodromu, samo jedno pitanje da postavim svedoku.

(Pretrsko veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Da, jedno pitanje.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Arija, s obzirom da ste se vi sa Karadžićem sreli 26. aprila na aerodromu, kako vi ovde kažete, beogradskom i da vam je on rekao da je bio na sastanku kod mene moje pitanje glasi. Da li vam je poznato da je samo nekoliko dana kasnije u Atini (Athens) 1. maja održana mirovna konferencija pod okriljem grčkog predsednika Mitsotakisa (Konstantine Mitsotakis), gde su Vens i Oven izneli svoj plan i na toj

konferenciji Karadžić potpisao taj Vens-Ovenov plan? Dakle, nekoliko dana posle tog sastanka. Da li se toga sećate ili ne?

SVEDOK ARIJA – ODGOVOR: Časni Sude, sastanak u Atini, koji sam ja spomenuo u mom zvaničnom govoru pred Savetom bezbednosti, dakle tamo su pregovarači dozvolili nešto šta nije trebalo da se dozvoli. Tačno je da je doktor Karadžić potpisao, s tim da se dobije pristanak takozvanog parlamenta Republike Srpske koja nije postojala u tom trenutku. Časni Sude, što se tiče onog misterioznog dokumenta o kome ste me pitali jutros, izveštaja Galija, "sećete se gospodine Arija", me je gospodin Milošević pitao: "Jeste li videli ovaj dokument", ja sam rekao: "Ne". Onda mi je on rekao da je ovaj dokument dostavljen Savetu bezbednosti, onda sam ja rekao da nije. Onda je on rekao da je ovaj dokument zadržao za sebe austrijski ambasador i predstavnik u Savetu bezbednosti, koji je želeo da se izglasaju sankcije, te to namerno sakrio od Saveta bezbednosti. E pa jedini način da se to desi je bilo da gospodin Butros Gali učestvuje u toj zaveri. Da on bude upoznat s tim i da to dozvoli, šta ja mislim da nije slučaj, ali ne mogu da zamislim da bi Butros Gali nešto tako dozvolio austrijskom ambasadoru da sakrije jedan izveštaj.

SUDIJA ROBINSON: Hvala vam lepo. Vi ste završili sa vašim svedočenjem, gospodine Arija.

SVEDOK ARIJA: Hvala.

SUDIJA ROBINSON: Sad možete da idete.

TUŽILAC NAJS: Sledeći svedok ...

SUDIJA ROBINSON: Samo trenutak. Gospodine Najs, pre nego što nastavite, želeo bih da se osvrnem na dva pitanja koja je pokrenuo gospodin Milošević jutros. Prvo se tiče naloga Pretresnog veća da sekretar i Sekretarijat pruže njemu svu neophodnu pomoć tokom ove faze postupka i on je rekao da nije dobio nikakvu pomoć. Ja sam se o ovome raspitao i sada moram da kažem, gospodine Miloševiću vi treba da pokrenete ovo pitanje sa Sekretarijatom i vi treba da kažete kakva vam je pomoć neophodna i oni će, koliko je god to moguće, vama tu pomoć da pruže. Naravno ukoliko vam je potrebno više vremena za konsultacije sa vašim saradnicima. To je vrsta pomoći koju oni mogu da vam izdejstvuju. Drugo pitanje koje je pokrenuo gospodin Miloše-

vić se ticalo posedicama odluke Sekretarijata o komunikacijama. Gospodin Milošević tvrdi da je posledica te odluke ta da se njemu onemogućava da priprema svoj predmet. Ja sam pogledao tu odluku, gospodine Miloševiću, i tako eksplicitno stoji da se ta ograničenja ne tiču komuniciranja i poseta koje su razumno neophodne za pripremu vašeg predmeta, uključujući razgovore telefonom ili lično sa potencijalnim svedocima ili prikupljanje dokaza na drugi način od strane odbrane, pod uslovom da se to ne koristi za kontakte sa medijima ni na koji način, tako da vaše pravo da pripremate vaš predmet ni na koji način ne ugrožava ovom odlukom. Izvolite, gospodine Najš.

TUŽILAC NAJS: Pre nego što sada uvedemo poslednjeg svedoka, tokom unakrsnog ispitivanja postavljeno je puno pitanja o izjavi i naravno to zavisi od vas, ali možda bi bilo zgodnije da se uvrsti ova izjava u dokazni materijal, naročito delovi koji su spominjani tokom unakrsnog ispitivanja, gde se dovođila u pitanje kredibilnost i pouzdanost ovog svedoka. Pa dakle, možda bi bilo zgodno da se to uvrsti u dokazni materijal.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, imate li primedbi u vezi sa predlogom da se ta izjava uvrsti u spis, izjava ovog poslednjeg svjedoka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Imam, gospodine Robinson. Ta izjava ima 500 paragrafa i ja, kao što dobro znate, nisam imao prilike da se osvrnem čak na više od jedne petine, odnosno na, na četiri petine se nisam mogao da osvrnem tih paragrafa, zbog vremena koje je određeno, zbog evazivnosti ove izjave koja je nesumljivo evazivna i nerelevantna. Prema tome, mislim da ta priča koja meni više liči na novinski tekst, u prilog ove lažne tužbe, nema smisla da se uvršćuje kao nekakav dokazni predmet, jer ne dokazuje ništa. Dokazuje samo razmišljanja svedoka.

SUDIJA ROBINSON: Hvala, gospodine Miloševiću. Gospodine Kej, vidim da želite nešto da kažete.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Da, želim da budem od pomoći Sudu. Sud je doneo nalog u vezi s time na šta sve sme da se odnosi ova izjava. Izjava se odnosi na mnogo više stvari nego na šta sme. Isto tako izjava je puna opservacija i ličnih mišljenja svedoka. Po mom mišljenju unakrsno ispitivanje ne zahteva da se ova izjava uvrsti u spis.

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Odlučujemo da izjavu nećemo da uvrstimo u spis.

TUŽILAC NAJS: Pre nego što dođe sledeći svedok, imamo jedno administrativno pitanje, a poslen sledeće pauze, bojim se, da ćemo morati da se dotaknemo i pitanja redosleda svedoka za sutra. U ovom času još ne mogu da govorim o tome. Dakle, naš prvi administrativni problem o kome možemo da govorimo na javnoj sednici, iako valja imati na umu da je sledeći svedok u izvesnoj meri zaštićen, je sledeće: zbog promene rasporeda rada, u sadašnjem rasporedu nemamo dana u koji bi mogao da dođe da svedoči gospodin Bilt (Carl Bildt). On je prvo trebao da dođe, ako se ne varam, prošle nedelje, 4. februara. Ja sam s njim proučio njegov raspored za ovu nedelju, danas, sutra i četvrtak, kao i sledeće nedelje, 18. i 19. februara i sada, bez ulaska u detalje, on se sada kreće između dva ili tri kontinenta, ni ja sam ne znam koliko u tom periodu. Kad se jednom vrati u severnu Evropu, biće nam na raspolaganju posle podne ovaj petak, sledeći ponedeljak i sledeći utorak. Međutim u ostala četiri dana on neće biti dostupan. To je svedok koga smo želeli da dodamo na popis svedoka, zato jer on može da da vrijedan iskaz u relativno kratko vreme, ali isto tako i zato jer je, po našem mišljenju, njegov iskaz, iskaz koji će da produbi kontekst drugih iskaza i smatramo da je veoma važno da Pretresno veće ima sve informacije o kontekstu, o saznanjima optuženog i aktivnosti optuženog u vreme masakra u Srebrenici. Zato smo zatražili da ga dodamo na popis. Naravno on bi mogao da svedoči i o mnogim drugim stvarima zbog njegovog položaja, međutim to nije bilo od kritične važnosti za naš zahtev. Mi i dalje ne nameravamo da izvodimo nikakve dokaze u vezi s njim o drugim stvarima. Ali, iako je Pretresno veće obično dosta velikodušno kad je reč o unakrsnom ispitivanju, njegovo bi ukupno svedočenje moglo da traje nekih tri sata, možda malo duže. Ja naravno ne tražim od vas da odmah odgovorite, ali zamolio bih Pretresno veće da razmotri mogućnost da se raspored rada prilagodi na taj način da bi on možda mogao da svedoči sledeće nedelje, jer treba imati na umu da činjenica da on ne može da dođe na ranije utvrđeni dan, nije posledica ni naših, ni njegovih akcija, nego faktora van naše kontrole.

SUDIJA ROBINSON: Čuli smo vaš zahtev.

TUŽILAC NAJS: Sledeći svedok uživaće izvesne zaštitne mere i ja predlažem da za uvodni deo njegovog svedočenja pređemo na privatnu sednicu i takođe kada budemo govorili o dokaznim predmetima.

(privatna sednica)

sekretar: Na otvorenoj smo sednici.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste, kao što ste objasnili, primali iz Beograda, sve do predmetnog perioda dobivali ste platu koja je odgovara vašem činu. Da li je to tačno?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I to se odnosi na celi period koji obuhvataju vaše dve izjave?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dakle, nije se radilo o tome da je iz Beograda dolazila jedna ograničen količina novca koja je mogla da predstavlja tek neku vrstu socijane pomoći. Vi ste dobijali platu odgovarajuću vašem činu u službi?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Zatim tabulator 6. O tom dokumentu govorite u onom delu vaše izjave u kojoj se opisuje podrška koju je Vojska Republike Srpske dobijala od Vojske Jugoslavije. Zatim, tu su neki primeri, imamo tu još jedan presretniti razgovor. Sada bi možda trebali da pređemo na privatnu sednicu.

SUDIJA ROBINSON: Molim privatnu sednicu.

(privatna sednica)

sekretar: Na otvorenoj smo sednicu, časni Sude.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U sledećem delu, gde se govori o planiranju napada na Srebrenicu, tabulator 8, to je dokument koji je već bio ranije uvršten u dokazni materijal, "Komandi Drinskog korpusa, 2. jula 1995. godine". Vi govorite o cilju napada, o očekivanjima pre napada na područje Srebrenice i u pasusu 111, u tački 111 u okviru ovog dela, vi ste prepoznali dokument koji se nalazi pod tabulatorom 9, a to je direktiva za dalja dejstva. Časni Sude, to je već bilo uvršteno u dokazni materijal 553, tabulator 2. Zatim ste rekli o embargu koji je nametnut Republici Srpskoj. Govorite o nedostatku direktnog učešća Vojske Jugoslavije u vojni napad na bezbednu zonu Srebrenice i kažete, bar koliko ste vi upoznati, nije bilo jedinica niti osoblja Vojske Jugoslavije koja je učestvovala u direktnim borbenim dejstvima u vojnim operacijama 1995. godine u napadu na Srebrenicu. Posle pada Srebrenice, dakle u sledećem delu vaše prve izjave se govori o tome, a zatim u sledećem delu se govori o generalu Krstiću, to je pod tabulatorom 10, to je tačka 125 i tu se vidi lična karta Krstića, koji je bio general-major, lična karta iz Beograda i isto tako se govori o službi u Vojsci Jugoslavije.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Zatim pod tabulatorom 11 je nešto šta je spomenuto u tački 131 vaše izjave, dakle i dalje lična karta, vojna lična karta koju ste vi prepoznali. Je li to tačno?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da...

TUŽILAC NAJS: U redu. Zatim u tabulatorima od 12 do 17, časni Sude, nalaze se dokumenti koji su već bili usvojeni. Mislim da sad moramo da pređemo na privatnu sednicu.

(privatna sednica)

sekretar: Prešli smo na otvorenu sednicu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: O kome svedok se govori u pasusu 143... To je organizaciona struktura Glavnog štaba Vojske Republike Srpske i vi ste potvrdili da je ovo tačno prikazano?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da, ovo je ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sledeći tabulator je tabulator 19, još jedna organizaciona šema Glavnog štaba Vojske Republike Srpske. Vi ste opet potvrdili ovde podatke bar delimično, zar ne?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da, bila je jedna jedinica glavnog štaba, jedna komanda Drinskog korpusa ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U sledećem tabulatoru je spisak kodnih imena Vojske Republike Srpske i ja mislim da svedok u pasusu 144 govori o dome-tu, ali ne zna kakva su bila kodna imena posle toga. Tačka 146 govori o doku-mentu koji se nalazi pod tabulatorom 21. Tu se radi o naredenju, o naredbi od 8. aprila 1994. godine. Dakle na strani 6 se spominje Gojko Simić kao propadnik Zvorničke brigade, je li to tačno?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Tačno je gde se pominje to ime.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pod tabulatorom 22 je dokument koji se obrađuje u tački 147 vaše izjave i možda biste mogli da pogledate ovaj dokument koji se nalazi pod ovim tabulatorom 22. Da li vam se čini da je ovo originalni dokument?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ovo je kopija originalnog dokumenta.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da i ovo je potpisao Pandurević, a na strani 3 engleske verzije vidimo pod jednim zaglavljem Maksimovića i Kajtaza, kao osoblje glavnog štaba, zar ne?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pod rednim brojem 8 i 9... Komande Zvorničke brigade Maksimović Milan, Živanović, Kajtaz ...

TUŽILAC NAJS: Sada prelazimo na stranu 21 prve izjave svedoka i treba da skrenem pažnju Pretresnom veću da na vrhu te strane na engleskoj verziji smo slučajno ispustili dva reda i dostavili smo vam i ispravku sa ta dva reda.

SUDIJA ROBINSON: To je strana 21?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da. Tabulator 23 je obrađen u ovom pasusu koji smo sad spomenuli i to je dokument koji je svedok identifikovao. Naravno ovo je kopija i isti takav, zapravo bolja verzija će nam biti dostavljena i ovaj dokument Živanovića, kao general-majora Drinskog korpusa. Zatim tabulatori 24, 25, 26 i 27 obrađuju evidenciju vozila i tako dalje i Pretresno veće

gledajući dokument pod tabulatorom 24 videti da tu stoje datumi iz druge polovine jula 1995. godine, a zatim je navedena evidencija osoblja pozadinskog voda, to je pod tabulatorom 25. Zatim u tabulatoru 26 vidimo evidenciju osoblja bataljona i u tabulatoru 27 vidimo evidenciju za vozila, opravku, mašine, agregate. Opet su tu navedeni datumi iz jula. Zatim u paragrafu 28 o kome govorimo u tački 154 je smrtovnica za Gojka Simića, a svjedok nam je već naveo da ...

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pogledao sam taj dokument ranije kad ste mi ga pokazali.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I konačno tabulator 29, koji opisujete u tački 155, je dokument koji se tiče vojne policije i to angažovanje ljudstva u junu 1995. godine. Časni Sude, možemo li sada da pređemo na privatnu sednicu da bismo obradili dokument pod tabulatorom 30. Dakle, ovde se radi o presretnutom razgovoru.

(privatna sednica)

sekretar: Sada smo na otvorenoj sednici.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Druga izjava je nešto drugačija. U paragrafu 3 stoje kontekstualna pitanja, koja sada neću da spominjem, zatim istorijat za stvari koje se detaljnije obrađuju u sledećim paragrafima, zatim hronologija glavnih događaja sredinom 1995. godine i zatim se nešto detaljnije opisuju događaji koji su usledili posle pada Srebrenice. Da li je to tačno?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da, u pravu ste.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, mislim da ne moram da prelazim na privatnu sednicu za ovu sledeću stvar, a u stvari možda bih i morao. Molim vas lepo možemo li ipak da pređemo na privatnu sednicu?

(privatna sednica)

sekretar: Sada smo na otvorenoj sednici.

SUDIJA ROBINSON: Pre nego što započnemo unakrsno ispitivanje, želim da kažem da je ovaj svedok zaštićen svedok. To znači da su mu odobrene izvesne zaštitne mere. Zaštitne mere su jedan važan element u sprovođenju pravde na ovome Međunarodnom sudu. Zato svaka osoba koja prekrši zaštitne mere ovoga Suda biće podložna krivičnom gonjenju. Zato upozoravam medije i druge, da svako izveštavanje o svedočenju ovog svedoka, koje bi moglo da identifikuje ovog svedoka, predstavljaće nepoštovanje Suda i biće kažnjivo po Pravilu 77 Pravilnika o postupku i dokazima (Rules of Procedure and Evidence). Gospodine Miloševiću, izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson, recite mi koliko ćete mi dati vremena za ovog svedoka?

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, odredili smo dva i po sata. Naravno uz iste one uslove koje sam spomenuo jutros. Ukoliko želite da nam postavite zahtev u vezi s time, ukoliko želite da iskoristite odobreno vreme, to možete da uradite.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to ću moći da procenim sutra. Hvala, gospodine Robinson. Gospodine B-1804, vi ste bili pre izbijanja sukoba u Bosni i Hercegovini aktivni oficir JNA, je li tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Vi ste u pravu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi pre izbijanja bilo kakvih sukoba u nekadašnjoj Jugoslaviji, iako ste rodom iz Bosne i Hercegovine, vi ste služili vojni rok, odnosno ne vojni rok, nego bili u aktivnoj službi van Bosne i Hercegovine, je li tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li tačno da je inače bila praksa, s obzirom da je Jugoslovenska narodna armija bila višenacionalna, da oficiri, zavisno od zahteva službe, budu na dužnostima širom Jugoslavije, bez ikakvih ograničenja vezanih za republiku iz koje potiču?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Jeste li vi u jedinicama u kojima ste služili, služili, odnosno obavljali svoju oficirsku dužnost, zajedno sa pripadnicima svih drugih nacionalnosti iz nekadašnje Jugoslavije?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Jesam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je među vama bilo bilo kakvih tenzija povodom činjenice da ste bili različitih nacionalnosti?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Nije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite mi kada je došlo do prvih kriza i tenzija u Jugoslovenskoj narodnoj armiji?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pa negdje tamo pred početak rata u Sloveniji, ako se dobro sjećam. Možda da kažem 1991. godina, eto tako.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Vi ste povučeni sa područja gde ste bili na službi u Bosnu i Hercegovinu, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li znate gde su povučene druge jedinice iz područja vašeg korpusa ili dela armijske oblasti u kojoj ste vi služili?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pa ne ih mogao baš tačno da odgovorim na vaše pitanje s obzirom na moj tadašnji položaj, ali povlačimo se u Bosnu, Vojvodinu i Srbiju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ja ću da pokušam da što je moguće efikasnije radimo da bi što bolje vreme iskoristili, pa ću početi po nekim pitanjima iz vaše izjave. Vi u paragrafu 11 vaše izjave, govorite o tome da je bila praksa u JNA, to je kad su počele, kad su počeli sukobi, na to se i odnosi paragraf 11 vaše izjave, da se u borbene aktivnosti uključuju paravojne jedinice i navodite primere, kako vi ovde navodite: šešeljevci, draganovi i tako dalje, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi da li bi u tom slučaju te jedinice bile pod komandom JNA ili su mogle da se kreću samostalno i da djeluju bez ičije komande?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ono što sam ja čuo i što znam, da su te razne paravojničke jedinice uključivale se u borbene aktivnosti, znači dobro-

voljno, ako su one same htjele da učestvuju u tom, a kada bi se pristupilo izvođenju borbene radnje, onda su radile po komandi, u samoj, samoj borbenoj radnji pod komandom starešine JNA.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li su vam, da li vam je poznata bilo kakva naredba nekog višeg pretpostavljenog o tome da bilo kakva dobrovoljačka jedinica koja nije spremna da se stavi pod komandu JNA na području gde je ona u njenoj zoni odgovornosti, mora da bude isterana, raspuštena, pohapšena, razoružana?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ne sjećam se takve naredbe, ali sjećam se da je u Zvorniku bila jedna intervencija, gdje su jedinice zaštitnog puka oterale jednu paravojnu jedinicu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Oterale su paravojnu jedinicu koja je činila nezakonite radnje, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pa one Žučine jeste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa što se tiče tog Žuće, on je kasnije uhapšen u Srbiji, to znate valjda. A recite mi molim vas te borbene aktivnosti koje su bile u Hrvatskoj tokom 1991. godine, bile su dok je još postojala Jugoslavija, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kao što vidim iz vaše biografije da ste redovno završili vojne škole, i srednju i vojnu akademiju, predpostavljam da su vam poznate odredbe koje se tiču narodne odbrane, je l' tako gospodine B-1804?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Mislim da jesu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Preskočiću bilo kakve opšte, ali poznato vam je da je i u Ustavu SFRJ se kaže "da svaki građanin koji sa oružjem ili na drugi način učestvuje u otporu protiv napadača, pripadnik je oružanih snaga Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije". Predpostavljam da kao obrazovan oficir vi to znate?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Znam, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li to znači, evo vas pitam sad da mi kažete na svom primeru, da li ste vi smatrali da svi oni koji su učestvovali

u odbrani SFRJ, dakle i u odbrani njenog teritorijalnog integriteta, prema Ustavu su bili legalni članovi oružanih snaga?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću ja lično sam smatrao da su oni koji su u legalnim jedinicama, koji su pripadnici legalnih jedinica, dakle pripadnici oružanih snaga, dakle milicije, Teritorijalne odbrane i JNA.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Predpostavljam da tu uključujete i dobrovoljačke jedinice ako su one podčinjene JNA?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da. Ako su potčinjene JNA, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Konstatovali smo već ako nisu podčinjene JNA, bile su hapšene, razoružavane i isterivane, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: U nekim slučajevima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro da li s obzirom na vašu vojnu profesiju i s obzirom na propise koji su tada vladali i vi sa svog mesta koje ste imali, ste imali svest o tome da karakter paravojnih formacija su mogle da imaju samo one naoružane formacije koje nisu branile Jugoslaviju i njen teritorijalni integritet, već činile suprotno.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Bilo je i takvih paravojnih formacija.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Takve paravojne formacije koje su ugrožavale teritorijalni integritet Jugoslavije i postupale suprotno Ustavu, dakle protivpravno, samo njihovo postojanje je bilo protivpravno, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Jeste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pošto vi imate iskustva iz onih dana 1991. godine, da li možemo da zaključimo da je na primer Zbor narodne garde u Hrvatskoj, koji je osnovan suprotno, osnovan suprotno Ustavu Jugoslavije ili na primer "Patriotska liga" u Bosni i Hercegovini, da li su to bile paravojne formacije?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću ja lično mislim do priznavanja tih republika da su bile paravojne formacije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je l' vam poznato, je l' vam poznato, evo da suzimo fokus na Bosnu i Hercegovinu, da je "Patriotska liga" osnovana još marta 1991. godine?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Jeste. Ne znam tačno mjesec, ali znam da je negdje u 1991. godini.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Postoji taj datum koji se slavi kao dan "Patriotske lige" u, kod njih, prema tome to nije nikakva tajna.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Vjerovatno ste u pravu, ja na sam datum nisam obraćao pažnju, ali rekao sam vam da znam da je negdje u 1991. godini to bilo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U paragrafu 8 vaše izjave vi kažete da je "sa više instance", to citiram vas "da je sa više instance stiglo naređenje da svi oficiri i vojnici koji su iz Krajine, treba da ostanu u Krajini i pristupe vojsci Krajine, a da ostali mogu da pristupe krajiškoj vojsci ako žele". Tako ste rekli, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da, tako sam rekao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sad mi recite, ta viša instanca koja je propisivala obavezu krajiških građana da pristupe krajiškoj vojsci, sasvim sigurno nije JNA ili neka jugoslovenska vlast. Takva ovlašćenja nije imala prilikom povlačenja iz Hrvatske, odnosno sa teritorije Krajine.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Kod nas je to stiglo iz predpostavljene komande, znači iz komande korpusa.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je tačno da su takvu naredbu mogli da, svojim građanima, izdaju samo vlasti Krajine i da je to onda u suštini satavni deo mobilizacije?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pa vjerovatno su takvu naredbu izdale vlasti Krajine, ali ja te detalje oko toga šta se dešavalo u Krajini precizno baš ne poznajem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro da li vam je poznato da je povlačenje JNA sa tih prostora, bio sastavni deo postignutog sporazuma i inače tog plana koji je poznat pod imenom Vensov plan (Vance Plan), kada su stavljene pod zaštitu zone u Hrvatskoj?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Sjećam se da je bilo nekih političkih pregovora, ali se više sjećam da je general Rašeta pregovarao oko izvlačenje jedinica JNA i da su tada razblokiral i kasarne i dozvolili da počnemo sa izvlačenjem. Konkretno o mojoj jedinici govorim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, do tada su kasarne u Hrvatskoj bile blokirane?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Moja gdje sam ja bio je bila, a vjerovatno i ostale, ja sad za moju govorim da ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Koliko je dugo bila blokirana vaša kasarna?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pa negdje posle rata u Sloveniji, znači od ljeta 1991. godine, pa do izvlačenja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I kad ste se vi izvukli iz Hrvatske?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ako se dobro sjećam, negdje oktobar, novembar 1991. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste bili nekoliko meseci u blokadi?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je vaša jedinica u to vreme dok je bila u blokadi, izvršila bilo kakav napad na svoje okruženje?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Jedinica u kojoj sam ja bio nje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Jesu li u vas pucali?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: U nekoliko prilika. Nisu kao u nekim drugim mjestima, ali ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nisu kao u nekim drugim mestima, ali su pucali na vas, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: U nekoliko prilika. Znači pješadijskom vatrom u nekoliko prilika.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi niste nikakva vatrena dejstva ispoljavali prema njima, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Nismo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Imali ste naredbu da ne pucate na njih, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Od našeg komandanta, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U paragrafu 12 naveli ste: “Kada sam sa svojom jedinicom preraspoređen”, pa ću preskočiti tačnu lokaciju gde ste preraspoređeni, vodeći računa o tome da bi to moglo da otkrije vaš identitet, ali to piše u paragrafu 12, poenta nije, na kraju krajeva, sama lokacija, dakle: “Kada sam sa svojom jedinicom preraspoređen na mesto “X” u Bosni i Hercegovini, tamo je bilo više srpskih oficira, nego pripadnika bilo koje druge nacionalnosti. Ovo je”, citiram dalje vas sve, “ipak bilo najviše, zbog toga što su različite etničke grupe odlučile da se priključe armijama svojih država. Na primer, Hrvati su otišli da se priključe Hrvatskoj vojsci, a Slovenci su otišli da se priključe Slovenačkoj vojsci. Deo Muslimana i Albanaca je takođe pobeogao iz jedinice, a neke političke stranke su pozivale pripadnike svojih naroda da napuste JNA ili da se ne odazivaju u JNA, kao i iz drugih razloga”, završavam citat, to ste vi napisali. Dakle, moje pitanje glasi, do izbijanja rata u Sloveniji i Hrvatskoj, a zatim u znatnoj meri i tokom rata u Hrvatskoj, JNA je bila multietnička, kako smo konstatovali, raznih nacionalnosti, a onda je promenu pratila secesija onih republika koje su se nasilno izdvojile iz Jugoslavije, je l’ tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa su onda tu secesiju pratile i secesija iz JNA od strane pripadnika onih koji su se i opredelili za secesiju, je l’ tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Neki su napuštali, neki su bježali, sad da li to možemo nazvati secesijom, ali odlazili su iz naših redova.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dakle to šta ste konstatovali da su u većini ostali srpski oficiri, nije rezultat bilo kakvog čina iz JNA da se od strane pripadnici drugih naroda, već jednostavno njihovo napuštanje JNA, je l’ tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pa ja nisam ni rekao to ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Želim to da proverim, da proverim s vama. Ja ne tvrdim da ste vi to rekli. Dakle, oni su napuštali JNA. Kad kažete da su većinom bili srpski oficiri, to znači nisu ostali samo Srbi. Bilo je još raznih nacionalnosti koje su ostale u JNA kad ste vi stigli u Bosnu i Hercegovinu, je l’ tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kažete u paragrafu 14, u paragrafu 14: “Među oficirima JNA u Bosni, postojao je strah da bi Muslimani i Hrvati u Bosni mogli jednostrano pokušati da se otcepe od Jugoslavije i da formiraju svoju sopstvenu unitarnu državu, kao što su to predhodno učinile Slovenije i Hrvatska”, je l’ tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, da li mogu da zaključim da su oficiri u JNA, tada većinom Srbi, bili za očuvanje zajedničke države Jugoslavije, odnosno da su želeli da je očuvaju?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: U najvećem broju jesu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, pošto ste vi Srbin iz Bosne i Hercegovine, da li je i srpsko stanovništvo u Bosni i Hercegovini bilo određeno za očuvanje Jugoslavije?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Koliko ja znam, jeste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pošto je Jugoslavija bila federativna država čiji je Ustav garantovao ravnopravnost svim građanima, vi znate da su Srbi činili ukupno u Jugoslaviji nešto manje od 40 posto ukupnog stanovništva, znači Srbi su se zalagali za multietničnost i ravnopravnost, je l’ tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Većina stanovništva se zalagala za očuvanje Jugoslavije ako govorimo o Srbima u Bosni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li njihova pozicija bila da svi narodi treba da budu ravnopravni?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: U vrijeme o kome govorimo, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pošto je očuvanje teritorijalnog integriteta bilo zagantovano Ustavom, a pošto je secesija tim istim Ustavom bila zabranjena, znači li to da su se Srbi u Bosni i Hercegovini i Krajini i svuda u Jugoslaviji, zalagali za zaštitu ustavnog poretka?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pa rekao sam vam već, zalagali su se za očuvanje Jugoslavije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ta činjenica da su se Srbi zalagali za očuvanje Jugoslavije, da je JNA kao jugoslovenska institucija takođe bila

za očuvanje Jugoslavije, da li je to upravo onaj faktor koji je proizveo utisak o savezništvu Srba i JNA?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pa možda.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine B-1804, ako su suštinski bili saveznici i ako su im ciljevi bili poštovanje Ustava i očuvanje države i u skladu s tim suprostavljanje onima koji krše Ustav i ruše državu, da li je očigledno da u tome nema nikakvog, rekao bih, nečega šta je loše, već da su i jedni i drugi postupali u pravnom i moralnom smislu, onako kako im je nalagao i Ustav i Zakon?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pa u početku da.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, vi ste dobro krenuli u poslepo-dnevnoj sednici, međutim sada je vreme da završimo za danas. Gospodine Najš?

TUŽILAC NAJS: Da, vidim koliko je sati. Ima još par administrativnih stvari koje moramo danas da rešimo. Bilo bi bolje da o tome govorimo kad svedok napusti sudnicu, budući da to nema nikakve veze sa ovim svedokom.

SUDIJA ROBINSON: U redu. Gospodine B-1804, završićemo sa radom danas. Moram da vas upozoriti da o ovom svedočenju ne smete ni sa kim da razgovarate sve dok se ono ne privede kraju. Molim vas lepo da se vratite ovamo sutra u 9.00. Izvolite, gospodine Najš.

TUŽILAC NAJS: Radi se o sledećim svedocima. Molim da pređemo na privatnu sednicu.

(privatna sednica)